

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

جمهوری اسلامی ایران
سازمان برنامه و بودجه کشور
سازمان مدیریت و برنامه ریزی
استان زنجان

سند

برنامه توسعه اقتصادی، اشتغالزایی

و طرح توسعه پایدار منظومه های روستایی استان زنجان

شهرستان: خرمدره

بخش: مرکزی

۱۳۹۸

مقدمه	۷
۱- جدول شماره (۱) : عوامل کاهنده و یا متوقف کننده ارتقای بهره وری در روستاها	۷
۱- تبیین و تحلیل وضعیت موجود	۹
۱-۱- شاخص های وضعیت توسعه بخش	۹
۲-۱- مسائل کلیدی بخش (مرتبط با توسعه اقتصادی، اشتغالزائی و منظومه)	۱۱
۲- ۳-۱- قابلیتها	۱۳
۳- ۴-۱- محدودیتها و تنگناها	۱۴
۴- ۵-۱- ساختار و سازمان فضایی موجود (نقشه)	۱۶
۵- ۶-۱- جمعبندی	۱۷
۶- ۲- تبیین وضعیت هدف (افق برنامه و طرح: ۱۴۰۵ پایان برنامه هفتم)	۱۸
۱-۲- اهداف/چشمانداز	۱۸
۲-۲- شاخصهای هدف (منتخب متغیرها و شاخصهای بیان وضعیت موجود)	۱۹
۳-۲- راهبردها و سیاست ها	۲۰
۴-۲- پروژهای پیشران توسعه بخش:	۲۴
۵-۲- ساختار و سازمان فضائی هدف (نقشه)	۲۵
۳- اقدامات، فعالیتها، طرحها و پروژهای توسعه بخش (پیوست سند)	۲۵
۴- نحوه اجرا، نظارت و بازنگری سند	۲۵

پیشگفتار

توسعه اقتصادی به عنوان یکی از ابعاد توسعه، ناظر بر فرآیندی است که طی آن درآمد سرانه حقیقی یک جامعه در یک دوره زمانی بلندمدت افزایش یابد؛ مشروط بر اینکه، تعداد فقراء افزوده و توزیع درآمد، بدتر نشود. در این میان با بررسی تعاریف و اهداف متعدد توسعه به طور اعم و توسعه روستایی بطور اخص در کشورهای در حال توسعه این نکته آشکار است که هر یک از این تعاریف به نوعی ایجاد اشتغال پایدار، کاهش فقر و افزایش درآمد و به طور کلی، ارتقاء شاخص‌های توسعه اقتصادی نواحی روستایی را نشانه رفته‌اند. چرا که در جهان فعلی نیمی از بشریت؛ یعنی حدود سه میلیارد نفر درآمد روزانه‌شان کمتر از دو دلار بوده و روزانه ۳۲۰۰۰ کودک به دلیل فقر و نداری می‌میرند که اغلب این جمعیت‌های فقیر در نواحی روستایی ساکن‌اند. در ایران نیز پدیده فقر - به‌عنوان مهمترین نماگر توسعه اقتصادی - بخصوص در نواحی روستایی بسیار مسئله حائز اهمیتی است. از مهمترین معیارهای توسعه اقتصادی مسئله اشتغال افراد آن جامعه در فعالیت‌های مختلف است. مبحث اشتغال و در مقابل آن بیکاری، از مهمترین مسائلی هستند که برای ایجاد یک جامعه مرفه باید مورد توجه قرار گیرد؛ زیرا شرط لازم برای رشد و توسعه هر جامعه‌ای، ایجاد اشتغال است. در همین راستا، با توجه به ضرورت قانونی برنامه ششم توسعه و تحقق سیاست‌های اقتصاد مقاومتی در راستای تقویت اقتصاد محلی و منطقه‌ای مقوله تدوین برنامه توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی روستایی در استان زنجان نیز مدنظر قرار گرفت. چنانچه در جزء ۱ بند الف ماده ۲۷ قانون ششم توسعه اجتماعی و اقتصادی جمهوری اسلامی ایران ذکر شده است این برنامه با تکیه بر مشارکت و سرمایه‌گذاری بخش غیردولتی (خصوصی، تعاونی و مردم‌نهاد) و نیز با مشارکت نیروهای محلی و با بهره‌گیری از تسهیلات بانکی و حمایت‌های دولتی (مادی و معنوی) تدوین می‌گردد. نقش شاخص دولت در این طرح‌ها تسهیلگری است. همچنین طرح توسعه پایدار منظومه‌های روستایی کشور نیز توسط بنیاد مسکن انقلاب اسلامی در سطح منظومه‌های روستایی در حال تدوین است. طرح توسعه پایدار منظومه‌های روستایی، طرحی است که به‌منظور تحقق توسعه پایدار سکونتگاه‌های روستایی از طریق انتظام فضایی منظومه‌های روستایی در قالب شبکه‌های محلی و ناحیه‌ای و با تاکید بر روابط و پیوندهای روستایی- شهری (بر طبق اصول نظری مایک داگلاس) تدوین می‌شود. افزون بر این، محتوای این طرح بر ترغیب حکمروایی خوب محلی از طریق مشارکت مردمی و تقویت روابط و مناسبات کارآمد اجتماعی- اقتصادی واحدهای سکونتگاهی منظومه، هم به لحاظ درونی و بین سکونتگاهی و از نظر برونی و بین منظومه‌ای تاکید می‌ورزد. تاکید بر مشارکت مردمی و تقویت مناسبات اجتماعی - اقتصادی بین سکونتگاهی از اهداف مشترک دو طرح است در واقع تکمیل پروسه مطالعات اقتصادی و اشتغال‌زایی روستایی مد نظر برنامه ششم تنها از طریق مطالعات شبکه‌ای منطقه‌ای طرح توسعه پایدار منظومه‌های روستایی می‌توانست شکل پذیرد. لذا، هماهنگی بین سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان زنجان به‌عنوان متولی طرح توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی روستایی و بنیاد مسکن انقلاب اسلامی استان به‌عنوان متولی تهیه طرح توسعه پایدار منظومه‌های روستایی در خصوص ادغام دو طرح اتفاق افتاد که در نهایت مقرر گردید، کل پهنه فضایی استان در قالب ۱۷ بخش جغرافیایی - سیاسی مورد مطالعه قرار گیرد. مطالعات در تیرماه سال ۱۳۹۷ شروع و افق یکساله برای پایان آن در نظر گرفته شد. مقدمات انجام مطالعه و هماهنگی‌های بین مشاور و کارفرما و تیم نظارت علمی طرح در خصوص روش‌شناسی مطالعات نزدیک به سه ماه به طول انجامید. نهایتاً، مطالعات میدانی و مراجعه به روستاها از اواسط پاییز ۱۳۹۷ شروع و در اردیبهشت ماه سال ۱۳۹۸ به اتمام رسید. روش‌شناسی مورد مطالعه در این طرح از نظر هدف توسعه‌ای و از نظر ماهیت و روش نیز توصیفی-تحلیلی و در مواردی تحلیل محتوای و همبستگی بود. داده‌ها و اطلاعات مورد نیاز نیز از طریق مطالعات کتابخانه‌ای و میدانی جمع‌آوری شد. در این میان مطالعات میدانی با تاکید بر رویکرد مشارکتی و با تشکیل گروه‌های مشارکتی روستایی، انجام محاسبه‌های نیمه‌ساختار یافته، تکمیل پرسشنامه‌های روستایی و خانوار، شناسایی کارآفرینان محلی، صاحبان بنگاه‌های اقتصادی خرد، سرمایه‌گذاران و ایده‌های کارآفرینی پیش رفت، بدون

شک در این مسیر مشکلات عدیده‌ای پیش روی مشاور از قبیل انطباق زمان مطالعات میدانی با فصل زمستان، عدم همکاری تعدادی اندکی از دهیاران و شوراهای اسلامی روستا، منابع مالی محدود وجود داشت با این حال با مراجعه مستقیم به بیش از ۵۰ روستای بالای ۲۰ خانوار و تشکیل گروه‌های کانونی مشارکتی و تکمیل پرسشنامه‌های سایر روستاها با کمک نمایندگان محلی روستاهای مذکور، جمع‌بندی مطالعات میدانی در کنار مطالعات اسنادی در تیرماه سال جاری به اتمام رسید و پروژه‌های توسعه اقتصادی و اشتغالزایی روستایی شهرستان خرمدره تکمیل گردید. گزارشی که در ادامه ارائه شده است، خلاصه‌ای بسیار مختصر از گزارشات اجتماعی، اقتصادی، کالبدی و محیطی انجام شده برای مطالعات است که سعی شده است دید کلی از وضعیت شهرستان ارائه شده و در نهایت پروژه‌های توسعه اقتصادی و اشتغالزایی به تفکیک روستاهای نمونه ارائه شود.

بی‌شک در تکمیل پروسه مطالعاتی حمایت‌های بی‌دریغ ریاست محترم سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان و عوامل کاری تحت نظر ایشان، مدیر کل محترم بنیاد مسکن انقلاب اسلامی و عوامل کاری معاونت عمران روستایی و تیم محترم علمی نظارت بر تهیه طرح در هدایت بهینه طرح به سوی هدف مورد نظر شامل حال این مشاور بوده است. با این حال همکاری و پشتیبانی فرمانداری محترم و بخشداری بخش مرکزی شهرستان و بنیاد مسکن انقلاب اسلامی شهرستان و همچنین دهیاران زحمتکش روستاها در تکمیل و مطالعات نقش به‌سزایی داشته است.

مقدمه

روستاها در استان زنجان همانند سایر روستاهای کشور متأثر از جریان وسیع تغییرات فناوری و ارتباطات، تحولات متفاوتی را در زمینه های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی تجربه کرده اند؛ به گونه ای که، سرمایه گذاری های گسترده در زیرساختهای کالبدی روستاها، چهره و کالبد آنها را تغییر داده و سطح انتظارات جامعه روستایی را به جامعه شهری نزدیک و همسو کرده است. با وجود این اقدامات، ساختار تولید و اشتغال در روستا دستخوش تغییرات محدودتری بوده است.

رشد اقتصاد روستا بر دو محور رشد سرمایه گذاری و رشد بهره وری متکی است. البته رشد صرفاً بر مبنای سرمایه گذاری به سرعت مشمول قاعده بازده نزولی عوامل تولید شده و بازده سرمایه گذاری متاخرتر را کاهش می دهد. بنابراین رشد روستا به صرف انجام سرمایه گذاری جدید مقرون به صرفه نبوده و به سرعت متوقف می شود. مطالعات اقتصادی نشان می دهد که رشد بیش از ۵۰ درصد رشد اقتصادی به ویژه در روستاها وابسته به ارتقا و رشد بهره وری است. زمینه های سرمایه گذاری در روستاها را می توان از طریق قابلیت سنجی و تحلیل تنگناها و سایر ملاحظات نظیر بازار استخراج نمود و در قالب پروژه های اولویت دار، فرآیند رشد اقتصاد روستا و به تبع آن تحول در روستا را با سرمایه گذاری های جدید تسریع نمود. سرمایه گذاری و سیاست گذاری برای ارتقای بهره وری عمومی در اقتصاد روستا به جای نگاه پروژه ای و یک بعدی نیازمند رویکرد سیستماتیک و فرآیندی است. در یک دسته بندی کلی می توان عوامل کاهنده و یا متوقف کننده ارتقای بهره وری در روستاها را در قالب محور های زیر طبقه بندی کرد:

جدول شماره (۱) : عوامل کاهنده و یا متوقف کننده ارتقای بهره وری در روستاها

ردیف	موانع عمومی ارتقای بهره وری	فرآیند و تبعات
۱	شکاف معنی دار قیمت تولید تا مصرف و قیمت های با تغییرات گسترده	فاصله معنی داری بین قیمت در مزرعه و قیمت مصرف کننده وجود دارد؛ به نحوی که بخش زیادی از ارزش افزوده بخش کشاورزی از روستاها خارج شده و نصیب واسطه ها می شود. این شکاف به کاهش درآمد و انگیزه های سرمایه گذاری روستاییان منتهی می شود. و به دلیل ناکارآمدی سیاست های اصلاحی، فرآیند تار عنکبوتی قیمت در بیشتر محصولات رخ می دهد
۲	مقیاس خرد فعالیت ها در بخش کشاورزی	متأثر از قانون تقسیم اراضی و قانون ارث و عدم شکل گیری سیاست گذاری صنعتی بزرگ مقیاس در چندین دهه گذشته مقیاس تولید کشاورزی در روستاها بسیار کوچک تر شده است. در چنین شرایطی به دلیل آنکه مبنای فعالیت ها صرفاً معیشتی بوده است، معمولاً اهداف اقتصادی مد نظر قرار نگرفته و بهای تمام شده محصولات نیز در دامنه اقتصادی ملحوظ نشده است.
۳	محدودیت و تقلیل منابع آبی	اب یکی از ارکان و نهاده های محوری اقتصاد روستا است. تغییرات اقلیم و محدودیت بارش در سه دهه گذشته، افزایش شدید تقاضای مصرف آب در بخش کشاورزی با گسترش اراضی زیر کشت آبی و حفر چاه های مجاز و غیرمجاز از دهه ۱۳۶۰ به این سو و از طرفی عدم انتشار و تعمیق فناوری های کاهش مصرف آب در بخش کشاورزی با فقدان بازار آب یکی از عوامل محوری ارتقاء بهره وری و درآمد روستا از محل فعالیت های کشاورزی است. با مصرف موجود آب در بخش کشاورزی می توان تولید را دو تا سه برابر افزایش داد.
۴	دستگاه ها و متولیان سیاست گذاری ناهمسو در روستا	دستگاه های اجرایی نظیر جهاد کشاورزی، آب منطقه ای، منابع طبیعی، آب فاضلاب روستایی و ... از جمله نهادهای اثرگذار در تحول و توسعه روستاها هستند. ناهماهنگی بین دستگاهی و ضعف سیاست گذاری متوازن موجب ناهمسویی سیاست گذاری ها در حوزه روستا شده است.
۵	کمبود نیروی انسانی	در اقتصاد بیان می شود که تخصص منجر به ایجاد ارزش افزوده بیشتری می شود. پایین بودن سطح سواد و

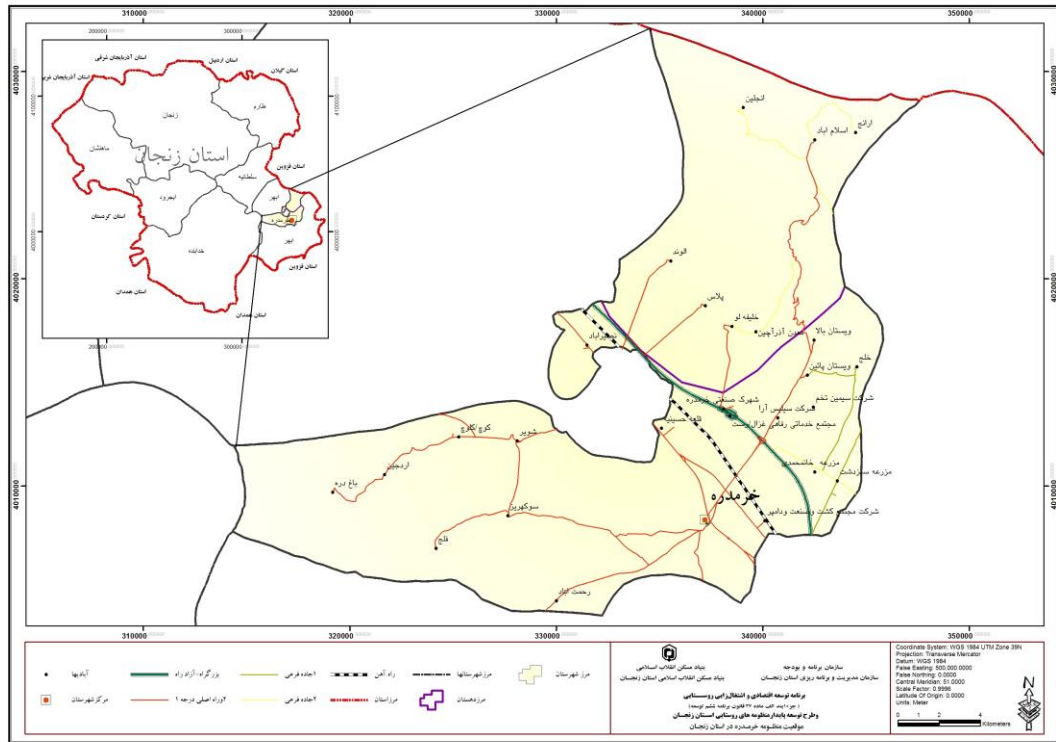
ردیف	موانع عمومی ارتقای بهره وری	فرآیند و تبعات
	ماهر و متخصص	تخصص کشاورزان و سن بالای کشاورزان و درآمد کم آنان در کنار پارادایم ذهنی مقاوم و سخت آنها به تغییر رفتاری و کشت خود در برابر مهارت و دانش نیروی کار جوان منجر به شکاف ساختاری و رفتاری بین این دو دسته شده است؛ در این میان به دلیل آن که مالک و تملک زمین‌ها نیز از آن سنتی گراهای دیرینه می‌باشد، دسته دوم یا مجبور به تسامح با سنت گراها می‌باشند یا با مخالفت و سرکوب خود، مجبور به مهاجرت می‌شوند که با این شرایط باعث کاهش نیروی کار ماهر، کارآفرین و سرمایه‌های انسانی و حفظ بافت جمعیتی سنت‌گرا و اغلب غیر ماهر و با بهره‌وری پایین می‌گردد. در آمریکا فقط ۳ درصد جمعیت، کشاورز و روستانشین هستند که ضمن تأمین نیاز داخلی، صادرات هم می‌کنند اما در ایران با وجود ۳۳ درصد اشتغال در بخش کشاورز عموماً در کشاورزی سنتی و معیشتی به سر می‌برد. روستاییان با توجه به شیوه فکری و عدم دانش و مهارت و بالتبع ترس از تغییر، به ندرت دست به تغییر الگوی سنتی و کاشت محصولات جایگزین و پربازده همانند گل‌های زینتی، دارویی، زعفران و سایر محصولات کشتی دیگر می‌پردازند.
۶	نبود مدیریت و نظارت مستمر و برقراری عدالت بین نسلی در بهره برداری از منابع طبیعی	از آنجا که منابع آب، خاک، چراگاه‌ها و مراتع جزء منابع نسل فعلی و آینده می‌باشد، می‌باید عدالت بین نسلی به گونه‌ای باشد که نسل حاضر ضمن بهره‌برداری بهینه از منابع، حقوق نسل آتی را نیز محفوظ بدارد متأسفانه نبود سیاست‌گذاری اصولی و مدیریت و نظارت بر منابع خدادادی، آسیب‌های جدی به این منابع دارای آستانه های تجدید ناپذیری زده که انتظار می‌رود که با ادامه این روند در آینده نه چندان دور با بحران منابع مواجه خواهیم شد.
۷	توجه غالب به خدمات رفاهی و زیرساختی بجای سرمایه گذاری اقتصادی در روستاها	با وجود سرمایه‌گذاری‌های سنگینی که در حوزه‌های زیرساختی و رفاهی روستاها انجام شده؛ با این وجود میانگین درآمد روستاها افزایش متناسبی نداشته است. در چند دهه گذشته نگاه غالب به حوزه دخالت دولت در روستا تأمین نیازهای رفاهی و زیرساختی بوده است و توانمندسازی و ظرفیت‌سازی اقتصادی آنها مورد تأکید نبوده است.
۸	عدم وجود کارگاه های کوچک مقیاس	در روستاهای ایران بر خلاف سایر کشورهای پیشرفته و در حال توسعه، کارگاه‌های کوچک مقیاس بسیار کم و به ندرت وجود دارد. علت این امر عدم آموزش، عدم دانش، تخصص و آگاهی کافی روستاییان و گذار از دامداری و کشاورزی سنتی به مدرن و از سویی عدم حمایت، پشتیبانی و ترغیب آنها از نظر مالی و علمی از سوی مسئولین ذی‌ربط می‌باشد.
۹	تله نهادی کشاورزی و تولید سنتی	متاثر از عوامل پیش گفته نهادی، نظام تولید در روستاها سنتی و کمتر متاثر از تحولات فناورانه بوده است. در برخی بخش‌ها به عنوان مثال در حوزه دام سبک، شیوه پرورش و بازده آن تفاوت معنی‌داری با چندین دهه و قرن گذشته ندارد

از آنجا که کشاورزی محور اصلی اقتصاد روستا است و تحول در آن نیز از ارکان تحولات اقتصادی و اجتماعی در روستاها محسوب می‌شود، بخش مهمی از تحول اقتصادی به تحول بهره‌وری در بخش کشاورزی وابسته است. بر اساس نتایج حاصل از بررسی موانع عمومی ارتقای بهره وری، می‌توان گفت که کاهش و تعدیل آثار این عوامل نیازمند زمان و تغییرات معنی دار در حوزه سیاست‌گذاری، اختصاص منابع مالی، اصلاح بازارها، تغییر ساختار آموزش، بینش فکری، دانش و کیفیت مداخلات در روستا و بخش کشاورزی است. مبنی بر اهداف، رویکردها، دستاوردها و آثار مورد انتظار از تدوین برنامه توسعه اقتصادی، اشتغالزایی و طرح توسعه پایدار منظومه‌های روستایی، چکیده گزارش بخش مرکزی شهرستان خرمدره به شرح سرخط‌های زیر ارائه می‌شود.

با عنایت به موارد پیش گفته در ادامه گزارش به بررسی خلاصه‌ای از برنامه توسعه اقتصادی، اشتغالزایی و طرح توسعه پایدار منظومه روستایی خرمدره در استان زنجان در ابعاد اقتصادی، اجتماعی، کالبدی،

زیست‌محیطی و سیاسی و مدیریتی با تأکید بر پروژه‌ها و طرح‌های مطرح شده در جلسات مشارکتی در نواحی روستایی پرداخته شده است. منظومه خرمدره در مسیر راه‌آهن و اتوبان تهران - تبریز و در ۴۹ درجه و ۲۵ دقیقه تا ۴۸ درجه و ۵۵ دقیقه طول شرقی نصف‌النهار مبدأ و ۳۶ درجه و ۲۵ دقیقه تا ۳۶ درجه و ۱۰ دقیقه شمالی خط استوا قرار گرفته است. این منظومه کوچک‌ترین منظومه روستایی استان زنجان است و جمعیت آن طبق سرشماری مرکز آمار ایران در سال ۱۳۹۵ بالغ بر ۶۷۹۵۱ هزار نفر بوده است (نقشه ۱).

نقشه ۱- موقعیت جغرافیایی منظومه خرمدره

۱- تبیین و تحلیل وضعیت موجود

۱-۱- شاخص‌های وضعیت توسعه بخش

جدول شماره ۲: متغیرها و شاخص‌های بیان وضعیت موجود

ابعاد	ردیف	عنوان متغیر / شاخص	مقدار	واحد	سال	قلمرو متغیر و شاخص بخش / شهرستان
اجتماعی-فرهنگی	۱	جمعیت	۶۷,۹۵۱	نفر	۱۳۹۵	
	۲	خانوار	۲۱,۲۱۵	خانوار	۱۳۹۵	
	۳	نسبت جنسی	۱۰۳	درصد	۱۳۹۵	
	۴	میانگین سنی	۳۱/۲	درصد	۱۳۹۵	
	۵	نسبت شهرنشینی	۸۱/۴۷	درصد	۱۳۹۵	
	۶	متوسط رشد سالانه جمعیت (۱۳۹۵-۱۳۹۰)	۰/۸۴	درصد	۱۳۹۵	
اقتصادی-تولیدی	۷	بعد خانوار	۳/۲	درصد	۱۳۹۵	
	۸	نرخ باسوادی	۷۵/۲	درصد	۱۳۹۵	
	۹	نرخ اشتغال روستایی	۹۲/۱	درصد	۱۳۹۵	
	۱۰	نرخ بیکاری روستایی	۷/۹	درصد	۱۳۹۵	
	۱۱	میانگین اراضی زراعی هر بهره‌بردار	۱۱/۶۷	هکتار	۱۳۹۷	

جدول شماره ۲: متغیرها و شاخص های بیان وضعیت موجود

ابعاد	ردیف	عنوان متغیر / شاخص	مقدار	واحد	سال	قلمرو متغیر و شاخص بخش / شهرستان
طبیعی	۱۲	میانگین اراضی باغی هر بهره بردار	۰/۴۰	هکتار	۱۳۹۷	
	۱۳	تعداد شاغلان در بخش کشاورزی	۱۶۱۲	نفر	۱۳۹۵	
	۱۴	تولید گندم (آبی و دیم)	۴۴۲۰	تن	۱۳۹۷	
	۱۵	تولید جو (آبی و دیم)	۱۴۱۶/۹	تن	۱۳۹۷	
	۱۶	تولید انگور	۳۶۶۵۷	تن	۱۳۹۷	
	۱۷	بیشترین سکونتگاهها در پهنه میزان شیب (۵-۸٪) قرار گرفته اند	۴۳	درصد	۱۳۹۵	
	۱۸	بیشترین سکونتگاهها در پهنه طبقات ارتفاعی (۱۸۰۰-۲۰۰۰متری)	۴۳	درصد	۱۳۹۵	
	۱۹	بیشترین سکونتگاهها در این پهنه قرار گرفته اند جهت شیب (رو به جنوب)	۲۳	درصد	۱۳۹۵	
	۲۰	خاک شناسی	آهکی، کنگلومرا، مارن،	-	۱۳۹۵	
	۲۱	پهنه بندی زلزله (خطر متوسط)	۱۰۰	درصد	۱۳۹۵	
	۲۲	طیف پوشش گیاهی (جنگل تنک)	۷۰	هکتار	۱۳۹۵	
	۲۳	متوسط بارش سالانه	۸۲	روز		
	۲۴	طبقه بندی اقلیمی دومارتن	نیمه خشک سرد	-	۱۳۹۵	
	۲۵	روزهای یخبندان	۶۶	روز	۱۳۹۵	
	۲۶	میانگین تبخیر سالانه	۱۲۹	درصد		
	زیرساختی و زیربنایی	۲۷	مساحت کل شهرستان	۳۹۹۱۷,۱۲	هکتار	۱۳۹۷
۲۸		تاکستان (مثمر و غیر مثمر) مجتمع های درختی	۹۶۶,۳۳	هکتار	۱۳۹۷	
۲۹		سکونتگاه و اراضی ساخته شده	۴۳۷,۹۷	هکتار	۱۳۹۷	
۳۰		مخلوط کاربری مرتع و دیم	۱۲۸۸۶,۱	هکتار	۱۳۹۷	
۳۱		پوشش نسبی نیمه متراکم	۱۵۴۷۴,۷۳	هکتار	۱۳۹۷	
۳۲		اراضی زراعی آبی مخلوط زراعت و باغ	۱۰۱۵۱,۹۷	هکتار	۱۳۹۷	
۳۳		درصد مساکن با اسکلت فلزی، بتنی و سایر	اسکلت فلزی=۱۶ بتنی=۴ سایر=۸۰	درصد	۱۳۹۵	
۳۴		روستاهای بهره مند از آب شرب لوله کشی شده	الوند=۸۰ خرمدره=۸۲	درصد	۱۳۹۵	
۳۵		روستاهای بهره مند از گاز طبیعی	الوند=۶۰ خرمدره=۱۰۰	درصد	۱۳۹۵	
۳۶		روستاهای بهره مند از برق	۱۰۰	درصد	۱۳۹۵	
۳۷		روستاهای بهره مند از مطالعات طرح هادی	الوند=۳۳ خرمدره=۵۸	درصد	۱۳۹۷	
۳۸		روستاهای دارای خانه بهداشت	الوند=۶۰ خرمدره=۷۰	درصد	۱۳۹۷	
۳۹		روستاهای برخوردار از سوپر مارکت (بقالی)	۵۸	درصد	۱۳۹۵	

جدول شماره ۲: متغیرها و شاخص های بیان وضعیت موجود

ابعاد	ردیف	عنوان متغیر / شاخص	مقدار	واحد	سال	قلمرو متغیر و شاخص بخش / شهرستان
	۴۰	روستاهای برخوردار از خدمات آموزشی	۷۲	درصد	۱۳۹۵	
	۴۱	روستاهای برخوردار از فناوری اطلاعات	۷۲	درصد	۱۳۹۵	

۱-۲- مسائل کلیدی بخش (مرتبط با توسعه اقتصادی، اشتغالزائی و منظومه)

نواحی روستایی در سرتاسر جهان تمایل به ارائه خصوصیات مشابهی را دارند. جمعیت‌ها به طور فزاینده‌ای پراکنده هستند. کشاورزی اغلب وجه غالب و مسلط بوده و در پاره‌ای از مواقع بخش اقتصادی و فرصت‌های لازم برای بسیج منابع با محدودیت روبه‌رو می‌شوند. این خصوصیات بدان معنی است که مردمی که در نواحی روستایی زندگی می‌کنند، با مجموعه‌ای از عواملی که چالش‌های اساسی برای توسعه هستند مواجه می‌باشند. برای حصول به جامعه‌ای منطبق با نیازهای امروزین یک جامعه توسعه یافته، راهی جز استفاده و بکارگیری جدی امکانات و استعدادهای انسانی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی وجود ندارد. فرایندهای اقتصادی، اجتماعی، اکولوژیکی، سیاسی، مدیریتی، فضایی و کالبدی به‌عنوان مهم‌ترین ابعاد مسائل توسعه‌روستایی در جهت حصول به توسعه از طریق مدیریت و کنترل محیط‌های روستایی هستند. در جدول ذیل مسائل کلیدی و مهم در توسعه پایدار روستایی و توسعه اقتصادی در منظومه خرمدره نشان می‌دهد. این مسایل به بخش‌های اقتصادی، محیطی، سیاسی، اجتماعی، کالبدی و مدیریتی تقسیم شده است و با بهره‌گیری از نظرات مدیران روستایی، مردم محلی، خبرگان روستایی، ریش سفیدان و ... تدوین شده است.

جدول شماره (۲): مسایل کلیدی منظومه از نگاه جامعه محلی

بخش	مسائل کلیدی	اولویت
اقتصادی	- کمبود زیرساخت‌های اقتصادی و خدمات وابسته به بخش کشاورزی	۱
	- کمبود اشتغال کافی و وجود بیکاری جوانان روستایی	۲
	- کاهش تولیدات کشاورزی به دلیل کمبود آب و بروز خشکسالی	۳
	- کاهش تعداد دام به جهت افزایش هزینه‌های تأمین علوفه و آب	۴
	- سنتی بودن تولید محصولات کشاورزی و سایر فعالیت‌ها	۵
	- مشکل ذخیره آب (بندهای انحرافی) و مشکلات تولید محصولات کشاورزی	۶
	- مشکل بازاریابی محصولات کشاورزی و نقش پررنگ دلالان و واسطه‌ها	۷
	- کمبود بودجه دهیاری‌ها جهت توسعه روستا و حل مشکلات اقتصادی جامعه محلی	۸
	- پایین بودن سطح تنوع فعالیت‌های اقتصادی در سطح بخش	۹
	- مشکلات فروش محصولات کشاورزی و نبود تضمین برای فروش و عدم وجود بازار مناسب	۱۰
اجتماعی و فرهنگی	- عدم توجه به بخش خدمات نوین بازرگانی از جمله تجارت الکترونیک	۱۱
	- کمبود منابع مالی در جهت حل مشکلات اقتصادی روستا	۱۲
	- مشکلات دریافت وام و بروکراسی شدید اداری دریافت تسهیلات	۱۳
	- کیفیت نابرابر سطح زندگی و پایین بودن رضایتمندی	۱
	- کاهش نیروی کار و جمعیت جوان به دلیل مهاجرت	۲
اجتماعی و فرهنگی	- وجود ضعف آشکار در منابع انسانی	۳
	- شکاف کلامی و زبانی بین نسلی و بحران هویت در قسمت‌های اعظم منظومه متأثر از سیاست‌های راسیستی رژیم طاغوت در یکسان‌سازی زبانی	۴
	- ضعف مشارکت و مدیریت روستایی در سطح محلی	۵

بخش	مسائل کلیدی	اولویت
محیطی (آب و خاک)	- عدم وجود برنامه جامع برای عمران و توسعه روستایی	۶
	- نبود متولی مسئولیت پذیر و مدیریت واحد روستایی	۷
	- فقدان رویکرد توانمندسازی بالاخص برای زنان روستایی	۸
	- عدم اعتماد اجتماعی روستاییان به بخش اجرایی	۹
	- عدم مشارکت روستاییان با مسئولین	۱۰
	- کاهش میزان اعتماد به مسئولین	۱۱
	- عدم وجود آب شرب در بیشتر روستاهای منظومه و کیفیت پایین آب در برخی روستاها	۱
	- عدم تعادل دام و مراتع	۲
	- بروز خشکسالی و کم آبی و عدم استفاده صحیح از آب	۳
	- قرارگیری سازه‌ها در مسیل‌ها در برخی روستاها و نبود سیل بند برای مهار سیل در زمان بحران	۴
	- نبود مکان مناسب برای دفع زباله و رها شدن زباله در اطراف روستاها	۵
کالبدی - فضایی	- آلودگی منطقه به دلیل هدایت فاضلاب‌های سطحی شهر و روستا	۶
	- ساخت و ساز در زمین‌های مرغوب کشاورزی پیرامون روستاها	۷
	- رعایت نشدن حقایق در برخی از روستاها	۸
	- محدودیت استفاده از مراتع از طرف منابع طبیعی	۹
	- پایین رفتن آب سفره‌های زیر زمینی (به حد بحرانی رسیده است)	۱۰
	- مشکلات راه‌های ارتباطی از قبیل فرسودگی و روکش آسفالت و فقدان شانه به ویژه در جاده‌های روستایی	۱
	- کمبود آب شرب در روستاها که از مسایل بسیار مهم در روستاهای سطح شهرستان است	۳
	- نبود سیستم فاضلاب در اکثر مناطق و بروز مشکل دفع پساب‌های خانگی	۴
	- کمبود امکانات بهداشتی و درمانی در سطح روستا و مراجعه به شهرهای اطراف برای برخورداری از امکانات	۵
	- عدم مقاوم سازی کالبد روستا جهت مقابله با سیل و سایر مخاطرات محیطی	۶
	- مشکلات بهداشت محیط روستا و کمبود امکانات بهداشتی دام‌ها	۷
	- عدم آنتن دهی مناسب تلفن همراه و نبود اینترنت در برخی روستاهای کوهستانی	۸
	- نبود شبکه گاز رسانی در برخی از روستاها	۹
	- مشکلات بهسازی و نوسازی مسکن روستایی	۱۰
	- نبود روشنایی مناسب معابر با وجود زیرساخت‌ها و امکانات ایجاد آن	۱۱
- کمبود خدمات آموزشی کافی و مشکلات نوسازی مدارس و نهایتا مهاجرت اجباری روستاییان	۱۲	
- کمبود امکانات فرهنگی مانند کتابخانه‌های عمومی	۱۳	
- کمبود امکانات ورزشی مانند باشگاه و سالن ورزشی	۱۴	
- کمبود تعاونی‌های مصرف روستایی برای تامین مایحتاج روستاییان	۱۵	
گردشگری	- عدم وجود بازارهای سنتی عرضه محصولات هنری فرهنگی و غذایی به منظور توسعه و بهبود کیفیت صنایع دستی، محصولات بومی و گیاهان دارویی	۱
	- کمبود برگزاری همایش‌ها، جشنواره‌ها و رویدادهای فرهنگی در فصول مختلف سال	۲
	- آشنایی ناکافی مردم بومی منطقه با صنعت گردشگری و اثرات اقتصادی - اجتماعی و زیست محیطی آن	۳
	- کمبود نیروی انسانی آموزش دیده و متخصص در بخش گردشگری و توسعه خدمات جذب گردشگر	۴
	- ایجاد تضاد بین فرهنگ سنتی در برابر ورود فرهنگ و فناوری جدید توسط گردشگران داخلی و خارجی	۵
	- کمبود برنامه‌های بازاریابی و معرفی جاذبه‌های گردشگری شهرستان در رسانه‌های ملی، شبکه‌های مجازی، مجلات و روزنامه‌های عمومی و تخصصی	۶
	- کمبود دفاتر خدمات مسافرتی فعال به منظور برنامه‌ریزی گشت‌های گروهی به شهرستان	۷
	- نامناسب بودن زیرساخت‌های محیطی و کالبدی مناسب در جهت جذب گردشگران خارجی	۸

بخش	مسائل کلیدی	اولویت
	- ناکافی بودن امکانات رفاهی و اقامتی گردشگران در مناطق روستایی در محدوده مورد مطالعه	۹
	- نداشتن ورودی جذاب روستاها برای هدایت گردشگران	۱۰
	- سطح پایین تمایل به سرمایه‌گذاری در بخش گردشگری بخش	۱۱

مأخذ: مطالعات میدانی، ۱۳۹۸

۱-۳- قابلیت‌ها

در این قسمت از گزارش به بررسی قابلیت‌های منظومه خرمدره در ابعاد اجتماعی، اقتصادی، کالبدی، محیطی و مدیریتی و سیاسی پرداخته شده است.

جدول شماره ۱: قابلیت‌های منظومه خرمدره

بعد	قابلیت
اقتصادی	وجود بازار دام (مال بازار) در شهرستان خرمدره (با امکان نقش پذیری فرا منطقه‌ای)
	کشت محصول انگور و فراوری آن به شیوه تیز آب و تولید کشمش
	کشت محصولات زراعی متنوع در سطح شهرستان و امکان تنوع آن
	نگهداری دام سبک و سنگین در روستاهای دهستان
	دسترسی به آزاد راه تبریز-تهران و قابلیت ایجاد مشاغل خدماتی و تفریحی در پیرامون جاده
	امکان توسعه و برندسازی صنعت کفش (کتانی) در سطح شهرستان
	وجود انواع صنایع دستی و محصولات کشاورزی متنوع برای فروش توسط روستاییان
اجتماعی	از قابلیت‌های مهم این منظومه بالا بودن نرخ رشد در بعضی نواحی روستایی است.
	در منظومه خرمدره نرخ باسوادی برای مردان ۸۴/۶۳ درصد، نرخ باسوادی زنان ۷۱/۹۶ درصد و نرخ باسوادی کل ۷۸/۴۸ درصد می‌باشد.
	مهارت‌های فردی و گروهی متعدد از پتانسیل‌های بالقوه این منظومه است.
	وضعیت رو به رشد بعد خانوار در بعضی از روستاهای این منظومه
محیطی (آب و خاک)	عبور جریان آب سطحی در منظومه و وجود منابع آب زیرزمینی مناسب
	گسترده‌گی اراضی با خاک مساعد کشاورزی
	وجود تنوع ارتفاعی در سطح منظومه
	وجود مراتع متعدد در سطح شهرستان
	وجود روز های بادی زیاد (مه یلی) در جهت توسعه انرژی بادی
کالبدی - فضایی	وجود نیروی کار ارزان در منطقه
	اجرای طرح هادی در بیشتر روستاهای منظومه
	نزدیکی به شهرها و مراکز جمعیتی برخی روستاها و استفاده از امکانات آنها
	داشتن پتانسیل های لازم در خصوص توسعه حمل و نقل کالا و خدمات
	وجود پتانسیل مناسب برای توسعه فعالیت‌های گلخانه‌ای
	وجود دام‌ها، مراتع، منابع آب و خاک، منابع تولیدی، جاذبه‌های گردشگری و آب و هوای مساعد
	گسترش نسبی خدمات عمومی و اجتماعی و بیمه‌های اجتماعی
	وجود زمینه مناسب و قابلیت‌های محدوده مورد نظر در اشتغال و بهره‌گیری مناسب از نیروی کار زنان، کودکان و سالخوردگان در فعالیت‌هایی نظیر بسته‌بندی و چیدن محصولات
	بهبود وضعیت آموزش در برخی روستاهای منظومه
	بهبود وضعیت بهداشت فردی و عمومی در برخی مناطق روستایی با احداث خانه‌های بهداشت
	سرمایه‌گذاری در تاسیسات زیربنایی و روبنایی
	امکان توسعه تاسیسات گردشگری به عنوان یکی از راهبردهای توسعه

قابلیت	بعد
قابلیت های توسعه گردشگری (گردشگری روستایی، آگروتوریسم و ...) با وجود جاذبه های گردشگری و روستاهای هدف گردشگری	گردشگری
فقدان محدودیت توسعه زمین برای توسعه گردشگری	
وجود آثار تاریخی متعدد در بیشتر روستاها (به ویژه آثار تاریخی، تپه تاریخی و امامزادگان)	
شرایط اقلیم گردشگری مناسب جهت توسعه گردشگری	
امکان سرمایه گذاری در بخش زیرساخت های گردشگری	
وجود رودخانه ابهر رود به عنوان جاذبه گردشگری طبیعی	

۱-۴- محدودیت ها و تنگناها

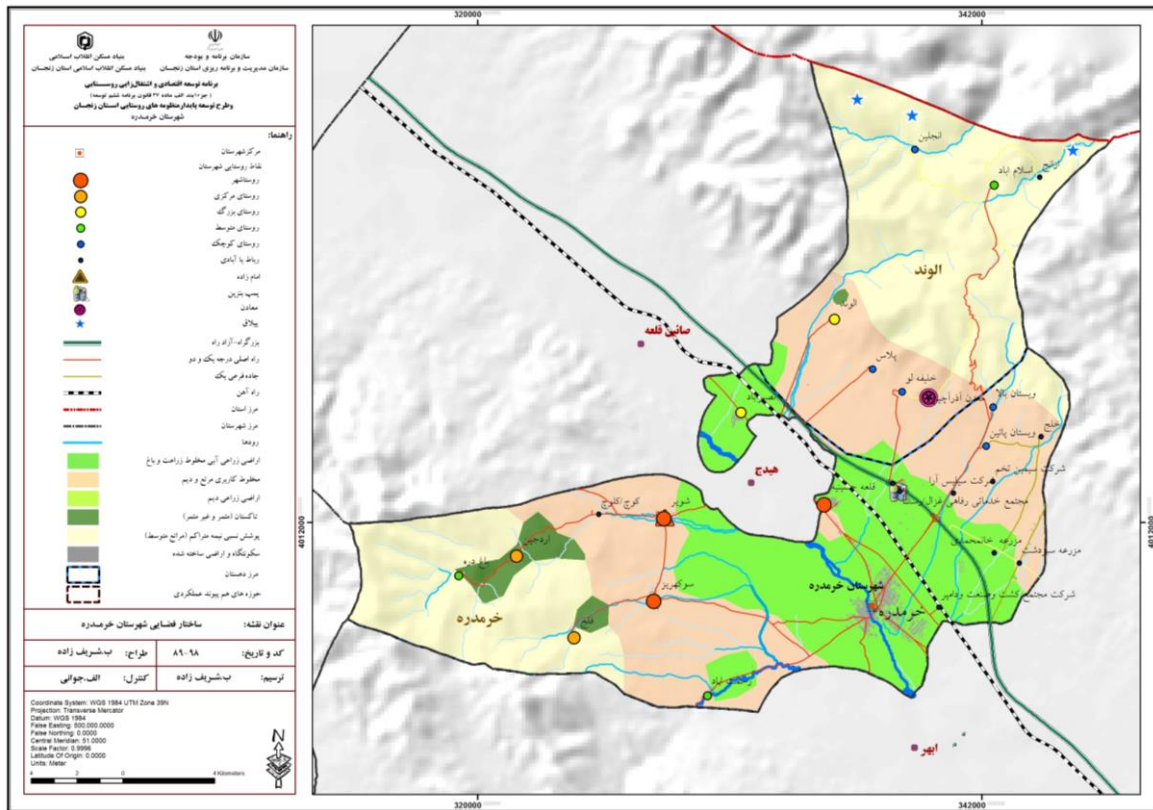
در این قسمت از گزارش به بررسی محدودیت های منظومه خرمدره در ابعاد اجتماعی، اقتصادی، کالبدی، محیطی و مدیریتی و سیاسی پرداخته شده است.

جدول شماره ۱: محدودیت های منظومه خرمدره

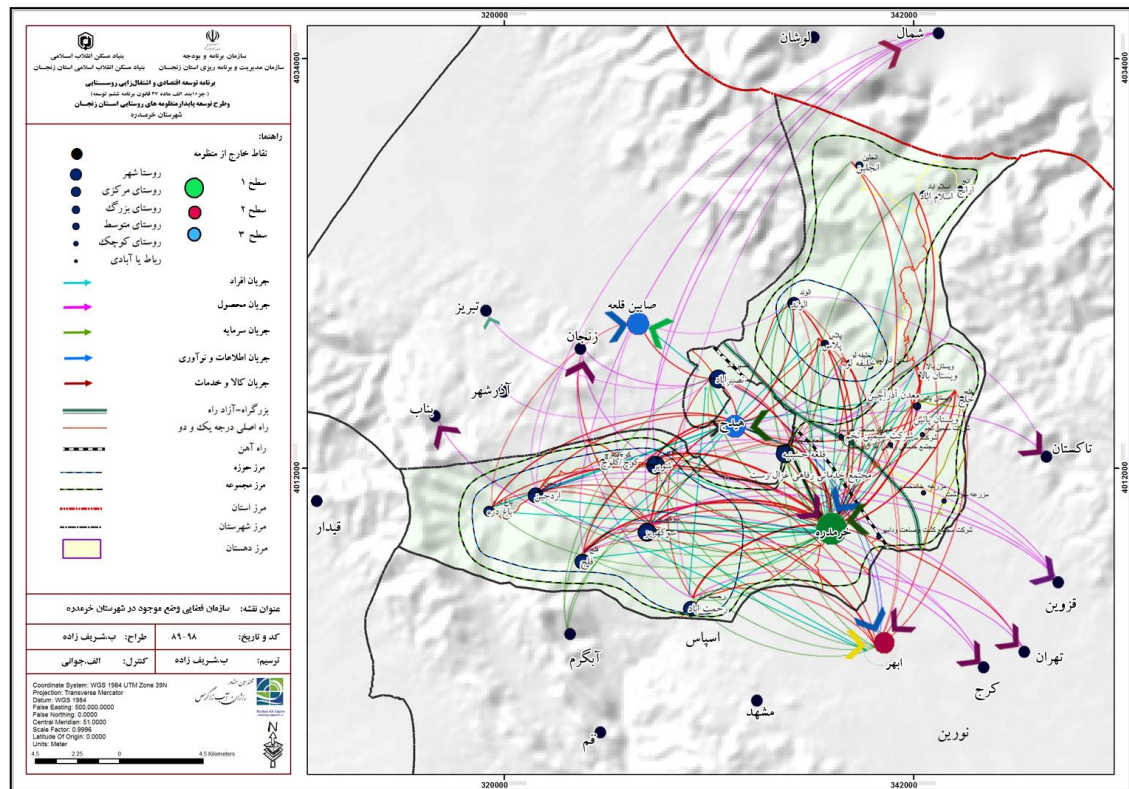
محدودیت	بعد
وجود ارتفاعات متعدد و کمبود زمین های زراعی جهت کشت و زرع	اقتصادی
عدم وجود استراتژی توسعه صنعتی و کشاورزی با برنامه های توسعه در منظومه	
عدم توسعه کارخانجات و کارگاه های فرآوری محصولات باغی بخصوص در زمینه انگور و وجود محدودیت توسعه باغات از طرف نهادهای دولتی	
فقدان منابع قابل اعتماد در زمینه توسعه بخش های اقتصادی	
کمبود صنایع معدنی و فرآوری محصولات استخراجی از معادن فعال این شهرستان	
کم بودن رقابت بین مردم جهت سرمایه گذاری در بخش کشاورزی و صنعت	
پایین بودن سطح درآمد زندگی مردم روستاها	
تمایل نداشتن بخش خصوصی به سرمایه گذاری در روستاها	
نبود نگرش اقتصادی به بخش کشاورزی در منطقه	
وجود تصادفات جاده ای و ایجاد مشکلات برای دسترسی به روستاهای پیرامون	
پایین بودن سطح بهداشت و طول عمر و بالا بودن میزان باروری زنان، همچنین مهاجرت مردان روستایی به شهر	اجتماعی - فرهنگی
نسبت روستانشینی این بخش به کل جمعیت منظومه بسیار پایین می باشد	
نرخ رشد پایین به طور کلی در مقایسه با استان و کشور	
روند افزایشی پیری جمعیت	
مهاجرت جوانان بومی برای اشتغال	
به طور متوسط بعد خانوار در روستاهای این منظومه از متوسط روستایی کشور در تمامی دوره های سرشماری به طور آشکار پایین تر می باشد.	
نسبت جنسی منظومه خرمدره در مقایسه با نسبت جنسی کشور و استان بالاتر می باشد در مقایسه بین نسبت جنسی این منظومه با استان درمی یابیم که نسبت جنسی، نسبت به استان به مقدار کمی بالاتر بوده و از نسبت ۱۰۵ فاصله داشته و متعادل نیست.	
نسبت روستانشینی منظومه خرمدره نسبت به روستانشینی کل استان (۳۲/۷۵) حدود ۱۴/۲۴ کم تر می باشد. با توجه به تعداد کم روستا در منظومه خرمدره پایین بودن جمعیت روستایی این شهرستان در مقابل کل جمعیت، نسبت روستانشینی این بخش به کل جمعیت منظومه بسیار پایین می باشد.	
نبود مدارس راهنمایی و مقاطع بالاتر در اکثر روستاهای این منظومه و در نتیجه بازماندن دانش آموزان از تحصیل	
عدم تطابق نزولات جوی با فصول مورد نیاز جهت کشاورزی	
استفاده بی رویه از سفره های آب های زیرزمینی و خطرات ناشی از آن	

محدودیت	بعد
عدم بازیافت پسماندهای شهری و روستایی	(آب و خاک)
خاکی بودن برخی کانال ها و نهر های انتقال آب	
آلودگی های ناشی از فعالیت معادن	
پایین رفتن آب سفره های زیر زمینی (به حد بحرانی در سطح استان زنجان رسیده است)	
خطرات و تهدیدات ناشی از مخاطرات طبیعی شامل سیل، زلزله و رانش تگرگ، صاعقه و..	
هدایت آب های الوده به انهار و مسیل ها و رودخانه ها و سایر منابع آبی	
فرسایش خاک و تخریب مراتع	
فقدان یکپارچگی و ارتباط کالبدی هسته روستایی با بافت پیرامونی منظومه	کالبدی - فضایی
فقدان و ضعف شبکه حمل و نقل مناسب برای ارسال محصولات کشاورزی و دامداری	
دسترسی نامناسب به لحاظ جاده های ارتباطی میان شهری و بویژه روستایی	
کمبود امکانات رفاهی، خدماتی در منطقه	
ضعف امکانات مرکز حوزه ها جهت خدمات رسانی به روستاهای پیرامون	
ضعف سرمایه گذاری های بزرگ و مرتبط با انرژی برق	
نبود زیرساخت های مناسب از قبیل آب، برق، گاز و فاضلاب در برخی مناطق روستایی	
مشکل دفع زباله در برخی مناطق و برهم زدن سیمای روستاها به دلیل رهاسازی زباله ها و نخاله ها در اطراف روستاها	
کمبود خدمات بهداشتی و درمانی در روستاها	
کمبود امکانات آموزشی و تحصیلی و به تبع آن مهاجرت اجباری به منظور تحصیل دانش آموزان	
استفاده از مصالح نامناسب در ساخت مسکن روستایی و امکان تخریب کامل در زمان وقوع بلایای طبیعی	
کمبود کاربری های تجاری و بازرگانی در روستاها و اجبار به مهاجرت های روزانه برای خرید مایحتاج ضروری	
نبود طرح هادی در برخی روستاها و دشوار شدن برنامه ریزی روستایی	
وجود کاربری های بلا استفاده در روستاها و زمینه سازی این کاربری های رها شده برای انواع تخلفات اجتماعی	
کمبود زمین های مناسب و با کیفیت برای کشاورزی	
کمبود امکانات تفریحی و خدماتی در روستاها	گردشگری
کمبود خانه بومگردی در سطح روستاهای شهرستان و وجود مشکلات اقامت گردشگران	
ناکافی بودن تبلیغات در صدا و سیما و جراید	
عدم برگزاری همایش ها و جشنواره های توسعه گردشگری خرمدره	
کمبود دفاتر خدمات مسافرتی فعال به منظور برنامه ریزی گشت های گروهی به شهرستان	
ضعف زیرساخت های ارتباطی در برخی از روستاهای دارای پتانسیل مانند آرانج	
کمبود امکانات رفاهی، خدماتی در سطح شهرستان	
سطح پائین تمایل به سرمایه گذاری در بخش گردشگری و خدماتی	

۵-۱- ساختار و سازمان فضایی موجود (نقشه)

نقشه ۲- ساختار فضایی منظومه خرمدره

نقشه ۳- سازمان فضایی منظومه خرمدره در وضع موجود

۱-۶- جمع‌بندی

اهمیت و جایگاه فعالیت‌های اقتصادی در سطح منظومه خرمدره در استان زنجان نشان می‌دهد، شهرستان خرمدره در قسمت جنوبی استان زنجان قرار گرفته، که از شمال به استان قزوین و از شرق و غرب به شهرستان ابهر و از جنوب به شهرستان خدابنده می‌رسد که کوچک‌ترین شهرستان استان زنجان بوده و از طبیعت زیبا و منحصر به فردی برخوردار است. خرمدره، منطقه‌ای کوهستانی-دشتی است که از نظر طبیعت زیباترین باغات میوه را در استان زنجان داراست که به‌همین دلیل به شهرستان خرمدره، نگین سبز استان زنجان نیز می‌گویند. این شهرستان پتانسیل زیادی از لحاظ صنعت و کشاورزی دارد. گروه صنعتی مینو، شرکت شیشه ضد گلوله میرال، سرم‌سازی که از بزرگ‌ترین واحدهای تولیدی شمال غرب کشور است از امکانات بالفعل می‌باشد در این شهرستان قرار دارد. این شهرستان همچنین، دارای معادن با ارزشی می‌باشد که در حال حاضر ۸ معدن سنگ گرانیت و یک معدن مس و سلیس توسط کارشناسان مربوطه فعال می‌باشند. از نظر کشاورزی نیز، اقتصاد شهرستان خرمدره بر پایه کشاورزی، دامداری و خدمات استوار است. کشاورزی در شهرستان خرمدره به‌دلیل استعداد فراوان از نظر آب‌های زیر زمینی و خاک‌های حاصلخیز رواج بسیار یافته و شغل اصلی مردم این ناحیه شده است. نوع کشت در این شهرستان آبی و دیمی و محصولات عمده آن گندم، جو، تره بار، انگور، لوبیا، بنشن، زردآلو، سیب و بادام است. این شهرستان قبل از ایجاد راه آهن و جاده ترانزیتی و در کل تبدیل به یک شهر، دهکده خرم، آباد و پر رونقی در ۶ کیلومتری شهر ابهر بود و در امر کشاورزی و زراعت فعالیت داشت، هم‌چنین برای مسافرینی که از جاده ابریشم می‌گذشتند، محل استراحت و تجدید نیرو محسوب می‌شد. از جاذبه‌های بکر و دیدنی این شهرستان می‌توان به باغ‌های وسیع میوه به-ویژه محمود آباد، جاده بین مزارع داسداران، کوچه باغ‌های قدیمی، جنگل‌های شاه باغی، ارتفاعات همجوار الوند، پلاس و ویستان، روستای کوهستانی انجلین و دریاچه کوچک سدهای خلیفه لو و شویر، مسجد بهمن حجت کاشانی و غار بهمن حجت کاشانی و ... به‌عنوان جاذبه‌های طبیعی و تاریخی اشاره کرد.

به‌طور کلی می‌توان گفت، وضعیت اقتصاد کشاورزی روستاهای این منظومه، متأسفانه در اثر مشکلات موجود روند نزولی به خود گرفته است. به‌طوری‌که جابجایی و مهاجرت‌های گسترده روستاییان به شهرها، کاهش جمعیت جوان روستاها، به‌خصوص در روستاهای کوهستانی، گسترش فقر و بیکاری، عدم امنیت غذایی، قرار گرفتن عمده جمعیت روستایی در حاشیه و مواردی از این دست نشان می‌دهد که در عمل، اهداف حیاتی توسعه مبنی بر افزایش درآمدهای متنوع و پایدار، گسترش اشتغال‌های مولد، و برقراری متعادل‌تر منافع ناشی از رشد در این مناطق و سکونتگاه‌های انسانی به‌دلیل کمبود آب و بروز خشکسالی‌های اخیر موفقیت چشمگیری نیافته است. همچنین، کاهش تولیدات کشاورزی به‌دلیل کمبود آب و استفاده بی‌رویه از منابع آبی و زراعی، باعث برهم خوردن تعادل زیست‌بوم‌های طبیعی و زراعی شده و با کاهش پایداری طبیعت و نظام‌های زراعی، به تزلزل تعادل بوم‌شناختی، اقتصادی و اجتماعی سکونتگاه‌های منظومه خرمدره انجامیده و ناپایداری آن‌ها را رقم زده است. لذا، از دلایل عمده ضعف ساختاری سکونتگاه‌های مورد مطالعه در بخش‌های کشاورزی، خدمات و صنعت، مشکلات اقتصادی و درآمدی آن‌هاست و علت به‌وجود آمدن این ضعف اقتصادی در نواحی روستایی نیز نابرابری در تولیدات و فرصت‌های کاری و منابع مالی اندک، نابرابری فرصت‌های سرمایه‌گذاری در بخش صنعت و کشاورزی و انجام سرمایه‌گذاری‌های اندک در بخش کشاورزی و نداشتن تنوع در فعالیت‌هاست، که تبلور آن‌را می‌توان در عدم تنوع مشاغل، پایین بودن سطح اشتغال، پایین بودن میزان تولید و بهره‌وری در بخش کشاورزی، پایین بودن دستمزدها، ناپایداری فعالیت‌های اقتصادی و در نتیجه فقر و عقب‌ماندگی و ناپایداری روستاهای منظومه در ابعاد اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی دانست.

۲- تبیین وضعیت هدف (افق برنامه و طرح: ۱۴۰۵ پایان برنامه هفتم)

۲-۱- اهداف / چشم انداز

بر مبنای اصول فکری و مباحث نظری مطرح (در گزارش اصلی طرح) اهداف طرح اشتغالزایی روستایی و توسعه پایدار منظومه روستایی خرمدره در ابعاد مختلف قابل طرح و بررسی است. بر اساس ساختار طرح می توان در هر کدام از ابعاد مطرح، به بررسی اهداف پرداخت و در نهایت اهداف اصلی را مورد توجه قرار داد. بر این اساس، اهداف مطرح به تفکیک ابعاد به شرح زیر قابل طرح است.

۱- بعد اقتصادی

- ✓ ترویج کشت جایگزین به جای کشت های با نیاز آبی بالا
- ✓ اصلاح الگوی بهره برداری کشاورزی
- ✓ اصلاح شیوه های تولید در بخش کشاورزی و صنعت
- ✓ ایجاد شبکه های تولید در بخش های مختلف اقتصادی
- ✓ تقویت درآمد و اشتغال پایدار روستاییان با رویکرد فضایی
- ✓ تنوع بخشی اقتصادی روستاییان
- ✓ ایجاد کسب و کارهای کوچک روستایی
- ✓ تقویت سرمایه گذاری خصوصی و دولتی در بخش صنعت، کشاورزی و خدمات
- ✓ توسعه ظرفیت های گردشگری در منظومه خرمدره

۲- بعد اجتماعی

- ✓ بستر سازی و تقویت مشارکت اجتماعی روستاییان
- ✓ افزایش منزلت اجتماعی با تاکید توانمندسازی افراد و گروه های هدف
- ✓ حفظ و شناخت هویت اجتماعی
- ✓ تقویت امنیت اجتماعی در نواحی روستایی برای زنان، کودکان و ...
- ✓ ایجاد عدالت اجتماعی با رویکرد عدالت فضایی
- ✓ ارتقاء کیفیت زندگی، سرزندگی و زیست پذیری روستاهای منظومه
- ✓ برنامه ریزی مطلوبیت برای حفظ و رشد جمعیت روستایی در سطح منظومه

۳- بعد زیست محیطی

- ✓ حفاظت از منابع تجدید ناپذیر و استفاده صحیح از منابع تجدید پذیر
- ✓ شناخت ظرفیت تحمل منابع طبیعی موجود در روستاها و حرکت بر اساس آن
- ✓ حفظ تنوع زیست محیطی (گیاهان، حیوانات و ...)
- ✓ مدیریت صحیح منابع طبیعی تولید (آب، خاک)
- ✓ مدیریت مخاطرات محیطی (سیل، زلزله، خشکسالی و ...)
- ✓ کنترل شدید آلودگی های مختلف زیست محیطی و دفع صحیح زباله های تولیدی روستاییان

۴- بعد کالبدی و فضایی

- ✓ شناسایی محیط های امن برای سرمایه گذار، زیست و فعالیت
- ✓ تأمین زیرساخت های کالبدی اساسی روستاییان
- ✓ تقویت زیرساخت های ارتباط فیزیکی (راه های بین روستایی، بین شهرستانی) و مجازی
- ✓ رعایت استانداردهای ساخت و ساز در نواحی روستایی با توجه نقشه های کاربری اراضی

- ✓ ایجاد و تقویت توان حفاظتی زیرساخت‌های روستایی در برابر بلایای طبیعی
- ✓ تقویت جریان‌های فضایی با ایجاد زیرساخت‌های لازم و ضروری

۵- گردشگری

- ✓ توسعه گردشگری روستایی با رویکرد بوم‌گردی
  - ✓ توسعه گردشگری عشایری در نواحی کوهستانی منظومه به حفظ نمادهای سنتی عشایری
  - ✓ توسعه گردشگری تاریخی با وجود تپه باستانی خرمدره
  - ✓ پیشنهاد بسته‌های سرمایه‌گذاری برای جذب بیشتر گردشگر در منطقه
- با توجه به اهداف مذکور در هر کدام از ابعاد و توجه به این نکته که تحقق این اهداف بایستی به شکل یکپارچه اتفاق بیافتد تا بتوان به توسعه پایدار دست یافت، اکنون برخی از اهداف کلان توسعه پایدار روستایی منظومه خرمدره به شرح زیر قابل طرح است.

- ۱- توجه به ظرفیت منابع طبیعی در تولید و اصلاح شیوه‌های تولیدی متناسب با آن.
- ۲- تقویت حکمرانی محلی و خوب در نواحی روستایی در جهت تحقق رویکرد مشارکتی
- ۳- تقویت آگاهی مردم نسبت به ارزش محیط‌زیست و شیوه‌های بهره‌برداری درست از آن.
- ۴- هدایت تولید به سمت تولیدات پایدار دارای ارزش اقتصادی بالاتر و برند و بهره‌وری مناسب‌تر از منابع.
- ۵- ایجاد و تقویت زمینه‌های کسب و کارهای جدید و کوچک و سازگار با توسعه پایدار منظومه.
- ۶- ایجاد و تقویت سازگاری نظام سکونتگاهی و زیرساخت‌های موجود و جدید با محیط‌زیست.
- ۷- ایجاد رویه‌های قانونی و اداری جدید در جهت حضور و مشارکت واقعی تمامی ذینفعان در شناخت، برنامه‌ریزی، اجرا و پایش طرح‌های توسعه منظومه.
- ۸- تقویت و مناسب‌سازی توزیع زیرساخت‌ها، فعالیت‌های اقتصادی، درآمد، خدمات و ... در سطح منظومه در جهت تحقق عدالت فضایی.
- ۹- تقویت تنوع اقتصادی با تأکید بر حفظ تنوع زیستی و افزایش رفاه اجتماعی در زمینه‌های صنعتی، کشاورزی، خدماتی و گردشگری.
- ۱۰- کنترل آلودگی‌های زیست‌محیطی با هدف افزایش زیست‌پذیری سکونتگاه‌های روستایی در سطح منظومه.
- ۱۱- توسعه گردشگری در سطح شهرستان با توجه به وجود قابلیت‌های بالایی گردشگری در این شهرستان.

۲-۲- شاخص‌های هدف (منتخب متغیرها و شاخص‌های بیان وضعیت موجود)

در راستای به انجام رساندن ماموریت‌های توسعه بخش و دست یافتن به رویکردها و سمت‌گیری‌های چشم‌انداز پیشرفت منظومه، با توجه به ظرفیت‌ها و محدودیت‌های موجود و ضرورت تغییر الگوهای موجود در ابعاد محیطی - بوم‌شناختی، اجتماعی - اقتصادی و کالبدی یک سناریوی مرجع با مشارکت جامعه محلی و به دنبال آن بیانیه چشم‌انداز بر اساس واقعیت‌ها و با رویکرد آرمان‌گرایانه تدوین گردید که در ذیل این فرآیند تشریح می‌شود:

۶- بعد اقتصادی

- ۱- افزایش نرخ اشتغال و کاهش نرخ بیکاری در نواحی روستایی منظومه خرمدره.
- ۲- افزایش تولیدات دامی در جهت ایجاد اشتغال پایدار.
- ۳- مکانیزه شدن نظام تولید در بخش کشاورزی و دامی و عبور از نظام تولید سنتی.
- ۴- افزایش تولیدات کشاورزی با رعایت ملاحظات زیست‌محیطی و قانونی.
- ۵- ایجاد درآمد پایدار برای روستاییان

۶- افزایش زمینه‌های ایجاد کسب و کارهای کوچک و خرد روستایی.

۷- ابعاد اجتماعی

۱- افزایش نرخ رشد جمعیت متعادل با ظرفیت نواحی روستایی.

۲- بازگشت مهاجران به روستاهای موطن خود (رویکرد مهاجرت معکوس)

۳- افزایش نرخ باسوادی روستاییان و بهره‌برداران کشاورزی

۴- تشویق به افزایش جوانی جمعیت و کاهش پیری

۵- افزایش منزلت اجتماعی و کیفیت زندگی روستاییان

۸- بعد زیست‌محیطی (آب و خاک)

۱- بهره‌برداری منطقی با رعایت حق‌آبه طبیعت بر اصول توسعه پایدار از منابع آبی سطحی و زیر زمینی موجود در منظومه.

۲- بهره‌برداری پایدار از مراتع موجود و تاکید بر ظرفیت مراتع.

۳- بهره‌برداری پایدار از ظرفیت مناطق کوهستانی و دشتی منظومه خرمدره.

۴- حفاظت از پوشش گیاهی منظومه در جهت پایداری زیست‌محیطی و تنوع اکولوژیکی.

۵- ایجاد ساختارهای لازم جهت کاهش خطرپذیری سکونتگاه‌ها در برابر سوانح طبیعی.

۶- بهره‌برداری پایدار از ذخایر حیاتی محیط‌زیست.

۹- بعد کالبدی-فضایی

۱- دستیابی به ساختار شبکه ارتباطی کارآ.

۲- توسعه مسکن بادوام (اسکلتی، بتون آرمه و ...).

۳- یکپارچه شدن قطعات کشاورزی و افزایش بهره‌وری.

۴- توزیع متوازن جمعیت با رویکرد عدالت فضایی.

۵- توزیع متوازن خدمات (آموزشی، بهداشتی، بازرگانی و ...).

۱۰- بعد گردشگری

۱- زمینه‌سازی برای حضور سرمایه‌گذاران خصوصی جهت سرمایه‌گذاری توسعه صنعت گردشگری منطقه

۲- زمینه‌سازی برای حضور فعال NGO ها یا سازمان‌های غیردولتی مردمی. در اینجا نقش دولت حمایت از سازمان‌دهی و ایجاد این تشکل‌های مردمی می‌نماید.

۳- بهبود کیفیت زندگی افراد بومی ساکن در روستاهای هدف و نمونه گردشگری از طریق توسعه خدمات زیربنایی.

۴- رعایت شاخص‌های محیطی توسعه پایدار و لحاظ نمودن ارزش منابع طبیعی و محیط زیست روستاهای هدف و نمونه گردشگری در برنامه‌ریزی‌ها، سیاست‌ها و مطالعات طرح‌ها و پروژه‌ها با تعریف ظرفیت تحمل محیطی جهت ساماندهی کاربری منابع در حد نیاز.

۲-۳- راهبردها و سیاست‌ها

با عنایت به مهمترین قابلیت‌ها و محدودیت‌های مورد بررسی برای نواحی روستایی هدف طرح، به تعیین راهبردهای توسعه پایدار حوزه‌های منظومه روستایی خرمدره پرداخته می‌شود.

۱۱- راهبردهای

۱- اقتصادی

- تقویت پشتیبانی اقتصادی در فضاهای روستایی

- ایجاد و تقویت صنایع روستایی (در زمینه صنایع معدنی، صنایع دستی و ...)
  - بهسازی تولید و فعالیت در بخش زراعی و دامی
  - تقویت زنجیره تولید تا مصرف بخصوص در بخش زراعی، باغی و دامی
  - الگوسازی و تسهیل در راه اندازی کسب و کارها و تولید محصولات جدید
  - ترویج و آموزش فرآوری محصولات باغی بخصوص محصول انگور
  - توسعه اشتغال و درآمد در سطح شهرستان و فضاهای روستایی در زمینه مختلف اقتصادی
  - هدف گیری بازار مصرف محلی، منطقه‌ای و ملی
- ۲- اجتماعی
- استفاده از ظرفیت‌های مهاجران پیشین
  - بهره‌گیری از اقشار مختلف فرهنگی و خبرگان روستایی در زمینه توسعه فرهنگی روستا.
  - توانمندسازی زنان روستایی و دخالت دادن آنان در مسائل مختلف روستا.
  - توجه به سنت‌ها و عقاید مذهبی مردم در جهت
  - تقویت اعتماد اجتماعی
  - تقویت ارتباطات خویشاوندی و قومی
  - جلوگیری از مهاجرت جوانان روستایی به شهر و توجه صرف به مهاجرت معکوس
- ۳- زیست محیطی (آب و خاک)
- اصلاح روش‌های بهره‌برداری از آب
  - توسعه بهره‌برداری از پتانسیل منابع آب سطحی جهت مصارف زراعی و باغی در نواحی مختلف
  - اصلاح آگهی مصرف آب
  - تجدید حیات آب مصرفی
  - بهسازی بافت و کالبد و بهداشت محیط روستا
  - مدیریت بهره‌برداری از منابع آب پایه رودخانه ابهر رود، آب‌های جاری و چشمه‌ها برای حفظ حیات وحش
- ۴- کالبدی و فضایی
- انتقال دانش فنی روستاییان در زمینه کشت محصولات کشاورزی و نگهداری دارم
  - ایجاد و تقویت پیوندهای فضایی
  - ایمن‌سازی و مقاوم‌سازی مسکن روستایی
  - پیاده‌سازی نظام مدیریت مشارکتی
  - بهسازی بافت و کالبد و بهداشت محیط روستا
  - توسعه زیرساخت‌های روستایی
  - ایجاد و تقویت اماکن رفاهی و تفریحی
  - توسعه خدمات اداری در فضاهای روستایی
- ۵- گردشگری
- اعتماد سازی روستاییان به گردشگران ورودی.

- بسترسازی برای جذب و جلب سرمایه‌های بخش غیردولتی در فعالیتهای گردشگری و صنایع دستی.
- توسعه فعالیتهای آموزشی مربوط به گردشگری، هنرهای دستی و صنایع دستی منطقه.
- فراهم سازی شرایط لازم برای گسترش نوین گردشگری برای توسعه کسب و کارهای کوچک و فعالیتهای اقتصادی
- ترغیب افراد بومی جهت توسعه اقتصادی روستاهای هدف و نمونه گردشگری.

۱۲- سیاست‌های اجرایی:

۱- اقتصادی

- انتقال دانش فرآوری انگور.
- تقویت نظام مالی-پولی.
- برگزاری دوره‌های آموزشی-ترویجی تولید کشاورزی و غیرکشاورزی.
- مطالعه و امکان‌سنجی صنایع تبدیلی و تکمیلی کشاورزی.
- ایجاد و تقویت صنایع دستی روستایی.
- تقویت صنایع مرتبط با معدن.
- توسعه اشتغال و جمعیت پذیری سکونتگاه
- تولید محصولات استراتژیک و با بهره‌وری بالاتر با هدایت سرمایه انسانی و مالی.
- برنامه‌ریزی و توسعه کشت ارگانیک و برندسازی.
- ایجاد ایستگاه‌های بین راهی جهت عرضه مستقیم محصولات متنوع کشاورزی و غیرکشاورزی
- حذف شبکه واسطه‌گری و دلالی در فروش محصولات تولیدی.
- افزایش جذابیت محیطی درونی برای سرمایه‌های انسانی و مالی با ایجاد صنایع فرآوری.
- ایجاد نهادهای مردمی در جهت ترویج کاربرد مناسب نهادهای کشاورزی.
- بسیج نهادهای دولتی برای توسعه صنایع تبدیلی و تکمیلی کشاورزی برای تقویت اعتماد مردم.
- برقراری پیوندهای قوی اقتصادی با تاکید بر ایجاد و گسترش تأسیسات فرآوری محصولات

۲- اجتماعی

- توانمندسازی روستائیان از طریق آموزش و مشارکت در امور مستمر و مداوم بودن تولید با استفاده از توان و دانش بومی روستائیان.
- افزایش امنیت اجتماعی برای حضور زنان اجتماع و فعالیت آنان در زمینه‌های مختلف در سطح روستا.
- تشویق به شرکت زنان در انتخابات شوراهای اسلامی و دهیار
- استفاده از مهارت‌های اجتماعی روستائیان در جهت توسعه مشاغل کارآفرینی
- افزایش نوع دوستی و همیاری جامعه
- ایجاد زمینه‌های لازم برای بسترسازی تعهد به منافع ملی و اجتماعی.

- افزایش نقش شبکه‌های مجازی و شبکه‌های اجتماعی در توسعه و بازاریابی تولیدات و توسعه فرهنگی.
- جذب نوآوری و انتقال دانش فنی

۳- محیطی (آب و خاک)

- اصلاح دقیق بر برداشت آب‌های زیر زمینی
- مطالعه و تعیین حق آبه برای رودخانه ابهر رود و سایر رودخانه‌های ورودی به منظومه
- الزام منظومه‌های فرادست به رعایت حق آبه **طبیعت** و سکونتگاه‌های پایین دست
- اصلاح روش‌های انتقال آب به مزارع
- اصلاح روش‌های آبیاری
- اصلاح الگوی کشت (کشت جایگزین)
- اصلاح الگوی مصرف خانگی
- انتقال دانش آب و آبیاری
- تغذیه مصنوعی آب‌های زیر زمینی
- انجام طرح‌های آبخیزداری
- ایجاد شبکه فاضلاب و تصفیه آب
- تحلیل آسیب‌پذیری سکونتگاه منظومه

۴- کالبدی و فضایی

- مقاوم‌سازی مسکن روستایی
- تغییر ساختار نظام مدیریت **ع** فعلی در جهت مدیریت مشارکتی
- تعیین جایگاه اداری مشخص برای مدیریت مشارکتی
- جذب همیاری عمومی برای کمک به طرح‌های عمرانی روستا
- تکمیل طرح هادی روستاهای منظومه
- جمع‌آوری فضولات دامی از محیط‌های روستا
- سازماندهی فاضلاب و هرزآب‌های روستاها
- ایجاد نهادهای مردمی در جهت ترویج کاربرد مناسب نهاده‌های کشاورزی
- بسیج نهادهای دولتی برای توسعه صنایع تبدیلی و تکمیلی کشاورزی برای تقویت اعتماد مردم
- ایجاد مسیر جدید بین سکونتگاه‌های منظومه
- گسترش فعالیت‌های **ی** بین راهی (اتوبان تهران-تبریز)
- توسعه جایگاه‌های سوخت بین راهی در مسیر های گردشگری
- ایجاد و توسعه رستوران‌ها و غذاخوری‌های بین راهی
- ایجاد زمین بازی و اماکن ورزشی در روستاها
- توسعه خدمات اداری و دولتی
- تعریف ساختار فرابخشی جهت مدیریت منظومه

۵- گردشگری

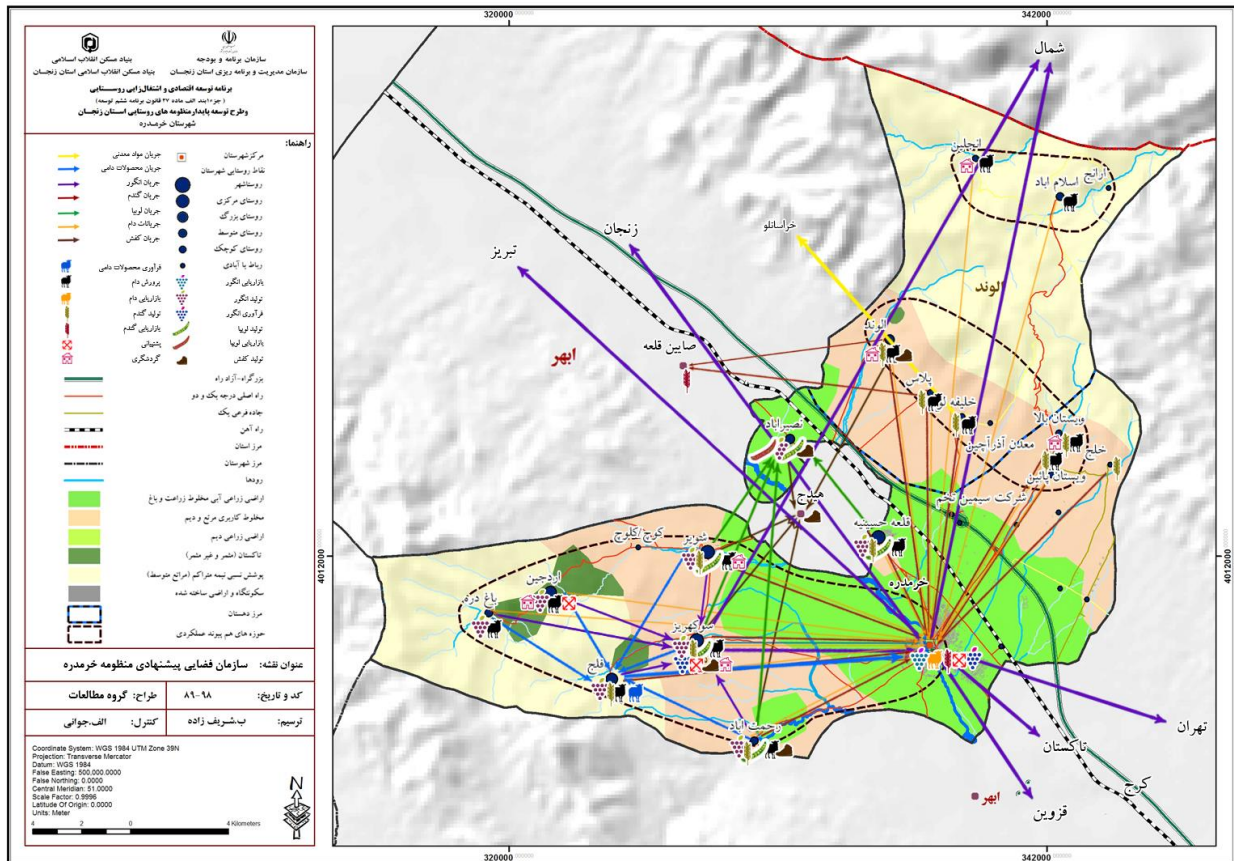
- استفاده از نیروی کار بومی برای ایجاد اشتغال جهت صرفه اقتصادی در بخش گردشگری
- ایجاد تأسیسات زیربنایی در محدوده های مهم توریستی، ییلاقی
- احیا و تولید صنایع دستی بومی برای عرضه به گردشگران؛
- توجه به دسترسی مطلوب گردشگران به جاذبه های گردشگری روستا با گسترش راه های آسفالتی و استاندارد با هماهنگی ارگان ها و سازمان های مربوط به حمل و نقل جاده ای؛
- تجهیز و تقویت زیرساخت های حمل و نقل اعم از نوسازی ناوگان حمل و نقل جاده ای، توسعه راه های آسفالتی و مطلوب؛
- معرفی جاذبه های گردشگری روستایی با چاپ، انتشار، تهیه بروشور، تهیه فیلم های مستند و ...؛
- تجهیز جاذبه های گردشگری با سطوحی استاندارد از خدمات بهداشتی، درمانی، حمل و نقل، پشتیبانی، اطلاع رسانی و ...؛
- برگزاری کارگاه های آموزشی برای روستاییان و آموزش های مرتبط برای تعامل با گردشگران؛
- ایجاد بازارهای روزانه و هفتگی برای سایر تولیدهای روستایی شامل صنایع دستی، گیاهان دارویی، فرآورده های دامی و ... در فصول ورود گردشگران برای کسب درآمد و ایجاد اشتغال برای افراد بومی؛

۲-۴- پروژه های پیشران توسعه بخش:

پروژه های پیشران	راهبرد
- اجرای طرح های آبخیزداری و مدیریت آب های جاری	مدیریت و حفاظت جامع منابع آب
- ایجاد صنایع تبدیلی و تکمیلی فرآوری محصولات زراعی، باغی و دامی	توانبخشی اقتصاد منظومه با رویکرد تنوع بخشی
- بازاریابی محصولات تولیدی در سطح محلی، منطقه ای و ملی و تنوع بخشی و گسترش دامنه پیوندهای فضایی - توجه به بازاریابی محصولات تولیدی روستاییان در کنار بازاریابی	پیوند فضایی- عملکردی با منطقه
- آموزش روستاییان در زمینه افزایش کیفیت محیطی و اشتغال پایدار - توجه به مسائل فرهنگی و اجتماعی مردم در امر برنامه ریزی و پیشنهاد پروژه	سکونت پذیری با رویکرد کیفیت محیطی
- آموزش روستاییان در زمینه مهارت آموزی انواع مشاغل موجود در روستاها - ایمن سازی شبکه مخابرات و ایجاد اینترنت پرسرعت و استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات در زنجیره عرضه و ارزش محصولات تولیدی - توجه به انرژی های نوین و تجدید پذیر مانند: انرژی بادی، خورشیدی و ...	طرح ریزی امکانات و زیرساخت های مناسب

۲-۵- ساختار و سازمان فضائی هدف (نقشه)

۳- اقدامات، فعالیت‌ها، طرح‌ها و پروژه‌های توسعه بخش (پیوست سند)

۳-۱- اقدامات و فعالیت‌های ذیربط تصمیمات و مصوبات مقرراتی و اجرایی

۳-۲- طرح‌های سرمایه گذاری الویت بندی شده در سطح بخش به تفکیک کشاورزی، صنعتی و خدماتی

۳-۳- پروژه‌های عمرانی اولویت بندی شده در سطح بخش به تفکیک محیطی، کالبدی، اجتماعی و فرهنگی

۴- نحوه اجرا، نظارت و بازرنگری سند

هدف: نظارت و ارزیابی پروژه‌های عمرانی استان (استانی، ملی و بهره‌برداری شده) به منظور ارتقای سطح کیفی پروژه‌ها به کیفیت قابل قبول با لحاظ نمودن مدیریت زمان اجرای پروژه‌ها و تخصیص بهینه منابع مالی.

۱- سازمان اجرایی سند: این سازمان زیر نظر کمیته برنامه ریزی شهرستان فعالیت می نماید. تشکیلات این سازمان با پیشنهاد مشترک سازمان مدیریت و برنامه ریزی و اداره کل بنیاد مسکن انقلاب اسلامی استان زنجان در شورای برنامه ریزی و توسعه استان به تصویب خواهد رسید.

۲- نظارت بر اجراء: در قالب چارچوب های مقرر از سوی سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان، اجرای اسناد بخش ها توسط اداره کل بنیاد مسکن انقلاب اسلامی نظارت و رصد خواهد شد. نتایج نظارت در مقاطع ۶ ماهه به شورای برنامه ریزی و توسعه استان گزارش خواهد شد.

۳- دامنه کاربرد: کلیه پروژه های عمرانی با اعتبار بالای یک میلیارد ریال در سطح شهرستان های استان که اعتبار آنها در قالب طرح تملک دارایی های سرمایه ای تامین و پرداخت می شود.

- تبصره: پروژه های زیر یک میلیارد ریال، توسط کمیته نظارت شهرستان با مسئولیت فرمانداری آن شهرستان ارزیابی می شود.

۴- شرح عملیات:

- ۴,۱. دریافت لیست پروژه های مورد بازدید در شهرستان از طریق سامانه استانی نظارت بر طرح های عمرانی؛
- ۴,۲. اولویت بندی اعتباری پروژه ها (پروژه های با اعتبار زیر و بالای یک میلیارد تفکیک ریال در سطح شهرستان)؛
- ۴,۳. انتخاب پروژه های قابل بازدید (احدائی، اولویت دار، اعتبار بالای یک میلیارد ریال) و حذف سایر پروژه ها از لیست بازدید؛
- ۴,۴. بروزرسانی اطلاعات مورد نیاز پروژه های منتخب از طریق سامانه استانی نظارت بر طرح های عمرانی؛
- ۴,۵. تهیه برنامه زمان بندی برای بازدید از پروژه ها (به دهستان)؛
- ۴,۶. اعزام کارشناسان نظارت به دهستان مورد نظر و برگزاری جلسه هماهنگی در فرمانداری آن شهرستان برای انجام هماهنگی؛
- ۴,۷. سازماندهی اعضای کمیته نظارت شورای فنی متشکل از نمایندگان استاندار و کارشناسان دستگاه های اجرایی در قالب ۳ اکیپ؛
- ۴,۸. انجام بازدید از پروژه ها و تکمیل فرم های مربوط؛
- ۴,۹. جمع بندی و استخراج نتایج بازدید بر اساس شاخص های ارزیابی؛ و
- ۴,۱۰. ارائه نتایج بازدید در جلسه شورای فنی یا شورای برنامه ریزی و توسعه استان و بحث و بررسی موارد.

ج - فهرست فعالیت ها و سرمایه گذاری ها (متضمن تحقق وضعیت هدف)، پیوست سند.

جدول شماره ۲ :: فهرست فعالیت ها شامل تصمیمات و مصوبات مقرراتی و اجرایی (پیوست سند توسعه اقتصادی، اشتغالزایی و طرح توسعه پایدار منظومه های روستایی)

ردیف	عنوان فعالیت (تصمیمات / مصوبات / ...) ۱	دستگاه اجرایی مرتبط	ملاحظات
۱	مدیریت اراضی مربوط به بنیاد مستضعفان به مساحت ۲۵۰ هکتار		هدف از اجرای این طرح کمک به توسعه روستایی در بخش کشاورزی است
۲	رفع مشکل آنتن دهی موبایل و تلفن ثابت و تقویت شبکه های تلویزیونی	صدا و سیما- مخابرات- ارتباطات و فناوری اطلاعات	-
۳	تعیین تکلیف اراضی اطراف روستاها توسط اداره منابع طبیعی و در صورت امکان جهت استفاده در فعالیت های کشاورزی و دامداری	اداره کل منابع طبیعی	-
۴	تقویت پیوندهای فیزیکی از طریق احداث راه های بین روستایی و شهری از طریق تسهیل صدور مجوز	اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، اداره کل منابع طبیعی اداره کل راهداری و حمل و نقل جاده ای	-
۵	تخصیص بهینه اعطای وام های کم بهره (ضامن، بروکراسی اداری، بازپرداخت و ...)	بانک های عامل	-
۶	تسهیل در محدودیت های ایجاد شده از سوی جهاد کشاورزی برای ایجاد کاربری های اقتصادی که نیازمند ساخت ابنیه هستند.	سازمان جهاد کشاورزی	-
۷	اعطای مجوزهای واحدهای بومگردی و تقویت اشتغال گردشگری به منظور تنوع بخشی اقتصاد روستایی	اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری	در روستاهای دارای جاذبه و توانمندی در زمینه گردشگری (شویر، انجلین و ...)

جدول شماره ۳: فهرست طرح های سرمایه گذاری برای تولید و اشتغالزایی										
پیوست سند توسعه اقتصادی، اشتغالزایی و طرح توسعه پایدار منظومه های روستایی										
ردیف	عنوان طرح	اعتبار مورد نیاز میلیون	میزان اشتغال نفر	محل اجرا نام روستا	کد شعاع عملکردی ۱	کد موضوعی طرح ۲	کد کارآفرین محوری ۳	اولویت طرح در سطح بخش ۴	کد دستگاه اجرایی مرتبط ۵	توضیح دارد ۶
۱	احداث اقامتگاه بوم گردی	۷۰۰۰	۴	اردجین	متوسط / دهستان	خدمات	بلی	اولویت دوم	میراث فرهنگی گردشگری	ندارد
۲	تولید جعبه پلاستیکی (جعبه میوه)	۶۰۰۰	۲۰		کلان / بخش	صنعت	خیر	اولویت اول	سازمان صنعت، معدن و تجارت	ندارد
۳	توسعه گردشگری و بوگردی	۷۰۰۰	۴	انجلین	خرد / روستا	خدماتی	خیر	اولویت اول	میراث فرهنگی دهیاری	روستای هدف گردشگری است
۴	پروراندی دام سبک	۱۰۰۰	۱۵		خرد / روستا	کشاورزی	خیر	اولویت سوم	جهاد کشاورزی	ندارد
۵	ایجاد استخر ذخیره آب	۲۰۰۰	۵		خرد / روستا	کشاورزی	خیر	اولویت سوم	جهاد کشاورزی	ندارد
۶	پرورش ماهی (سردآبی)	۴۰۰۰	۷		خرد / روستا	کشاورزی	خیر	اولویت دوم	جهاد کشاورزی، شیلات	ندارد
۷	توسعه کسب و کار اینترنتی	۲۰۰۰	۲۰	نصیرآباد	متوسط / دهستان	خدمات	خیر	اولویت سوم	سازمان صنعت، معدن و تجارت	ندارد
۸	کارگاه مصنوعات چرمی	۱۰۰۰	۱۳		متوسط / دهستان	صنعتی	خیر	اولویت اول	سازمان صنعت، معدن و تجارت	ندارد
۹	کارگاه کنسرو لوبیا	۳۰۰۰	۱۰		خرد / روستا	صنعت	خیر	اولویت دوم	جهاد کشاورزی	ندارد

جدول شماره ۳: فهرست طرح های سرمایه گذاری برای تولید و اشتغالزایی
 پیوست سند توسعه اقتصادی، اشتغالزایی و طرح توسعه پایدار منظومه های روستایی

ردیف	عنوان طرح	اعتبار مورد نیاز میلیون	میزان اشتغال نفر	محل اجرا نام روستا	کد شعاع عملکردی ۱	کد موضوعی طرح ۲	کد کارآفرین محوری ۳	اولویت طرح در سطح بخش ۴	کد دستگاه اجرایی مرتبط ۵	توضیح دارد ۶
۱۰	ایجاد کارگاه تولید کیف و کفش	۱۰۰۰	۱۲	رحمت آباد	کلان / بخش	صنعت	بلی	اولویت دوم	سازمان صنعت، معدن و تجارت	دارد
۱۱	احداث گلخانه هیدروپونیک	۷۰۰۰	۵		خرد / روستا	کشاورزی	بلی	اولویت اول	جهاد کشاورزی،	ندارد
۱۲	فراوری محصولات دامی	۶۰۰۰	۵	فلج	کلان / بخش	صنعت	بلی	اولویت اول	جهاد کشاورزی و صنعت معدن تجارت	ندارد
۱۳	اقامتگاه بومگردی	۷۰۰۰	۱۰		کلان / بخش	خدمات	بله	اولویت دوم	میراث فرهنگی گردشگری	بله
۱۴	توسعه واحدهای زنبورداری	۲۰۰۰	۶		خرد / روستا	کشاورزی	خیر	اولویت دوم	جهاد کشاورزی	ندارد
۱۵	احداث واحد تولیدی رشته غذایی	۸۰۰	۱۰		کلان / بخش	صنایع	بله	اولویت اول	سازمان صنعت، معدن و تجارت	-
۱۶	فراوری محصولات باغی	۸۰۰۰۰	۳۰	شویر	کلان / بخش	صنایع	بله	اولویت اول	سازمان صنعت، معدن و تجارت	-
۱۷	گردشگری و بوم گردی اطراف سد	۷۰۰۰	۱۲		کلان / بخش	خدمات	بله	اولویت دوم	میراث فرهنگی گردشگری	بله
۱۸	احداث واحد تولید کفش	۱۰۰۰	۱۳		متوسط / دهستان	صنایع	بله	اولویت چهارم	سازمان صنعت، معدن و تجارت	بله

جدول شماره ۳: فهرست طرح های سرمایه گذاری برای تولید و اشتغالزایی										
پیوست سند توسعه اقتصادی، اشتغالزایی و طرح توسعه پایدار منظومه های روستایی										
ردیف	عنوان طرح	اعتبار مورد نیاز میلیون	میزان اشتغال نفر	محل اجرا نام روستا	کد شعاع عملکردی ۱	کد موضوعی طرح ۲	کد کارآفرین محوری ۳	الویت طرح در سطح بخش ۴	کد دستگاه اجرایی مرتبط ۵	توضیح دارد ۶
۱۹	فرآوری محصولات باغی و زراعی	۸۰۰۰۰	۳۰	سوکه ریز	کلان/ بخش	صنایع	بله	اولویت اول	سازمان صنعت، معدن و تجارت	-
۲۰	اقامتگاه بومگردی	۷۰۰۰	۱۰		کلان/ بخش	خدمات	بله	اولویت دوم	میراث فرهنگی گردشگری	بله
۲۱	کارگاه تولید کارتن	۶۰۰۰	۱۰		کلان/ بخش	صنایع	بله	اولویت دوم	سازمان صنعت، معدن و تجارت	-
۲۲	کارگاه تولید نخ بسته بندی	۸۰۰۰	۱۰		متوسط/ دهستان	صنایع	بله	اولویت سوم	سازمان صنعت، معدن و تجارت	-
۲۳	ایجاد کارگاه صنایع تبدیلی کشاورزی	۸۰۰۰۰	۶	قلعه حسینیه	کلان/ بخش	صنایع	بله	اولویت اول	سازمان صنعت، معدن و تجارت	-
۲۴	تولید و فرآوری گیاهان دارویی	۳۵۰۰	۵		متوسط/ دهستان	کشاورزی- صنایع	بله	اولویت سوم	جهاد کشاورزی- سازمان صنعت، معدن و تجارت	-
۲۵	توسعه گردشگری اقامتگاه بومگردی	۷۰۰۰	۱۰	الوند	کلان/ بخش	خدمات	بله	اولویت اول	میراث فرهنگی گردشگری	بله
۲۶	کارگاه صنایع دستی	۳۰۰۰	۲۰		کلان/ بخش	صنایع	بله	اولویت دوم	سازمان صنعت، معدن و تجارت	-
۲۷	توسعه گردشگری اقامتگاه بومگردی	۷۰۰۰	۱۰	آراناج	کلان/ بخش	خدمات	بله	اولویت اول	میراث فرهنگی گردشگری	بله

جدول شماره ۳: فهرست طرح های سرمایه گذاری برای تولید و اشتغالزایی پیوست سند توسعه اقتصادی، اشتغالزایی و طرح توسعه پایدار منظومه های روستایی										
ردیف	عنوان طرح	اعتبار مورد نیاز میلیون	میزان اشتغال نفر	محل اجرا نام روستا	کد شعاع عملکردی ۱	کد موضوعی طرح ۲	کد کار آفرین محوری ۳	الویت طرح در سطح بخش ۴	کد دستگاه اجرایی مرتبط ۵	توضیح دارد ۶
۲۸	کارخانه فرآوری محصولات لبنی	۸۰۰۰۰	۶	محل کشت و صنعت خرمدره	کلان/ بخش	صنایع	بله	اولویت اول	سازمان صنعت، معدن و تجارت	-
۲۹	توسعه گردشگری اقامتگاه بومگردی	۷۰۰۰	۱۰	پلاس	کلان/ بخش	خدمات	بله	اولویت اول	میراث فرهنگی گردشگری	-
۳۰	کارگاه صنایع دستی و گردشگری	۳۰۰۰	۱۰		کلان/ بخش	صنایع	بله	اولویت دوم	سازمان صنعت، معدن و تجارت	-
۳۱	توسعه گردشگری اقامتگاه بومگردی	۷۰۰۰	۱۰	باغدره	کلان/ بخش	خدمات	بله	اولویت اول	میراث فرهنگی گردشگری	-
۳۲	توسعه گردشگری سد و اقامتگاه بومگردی	۷۰۰۰	۱۰	خلیفه لو	کلان/ بخش	خدمات	بله	اولویت اول	میراث فرهنگی گردشگری	-
۳۳	توسعه مشاغل خدماتی در پیرامون بزرگراه	-	-	-	کلان/ بخش	خدمات	بله	-	-	-
۳۴	زنبورداری	۵۰۰۰	۴	ویستان بالا	خرد/ روستا	کشاورزی	بلی	اولویت سوم	جهاد کشاورزی	-
۳۵	بومگردی و توسعه گردشگری	۱۰۰۰۰	۵		کلان/ بخش	میراث فرهنگی	بلی	اولویت سوم	سازمان میراث فرهنگی و صنایع دستی و گردشگری	-
۳۶	آموزش روستاییان در زمینه اشتغال روستایی، نحوه	-	-	کلیه روستاهای شهرستان خرمدره	کلان/ بخش	آموزشی	-	اولویت اول	آموزش و پرورش و سازمان فنی و حرفه‌ای شهرستان	-

نکته قابل اینکه در همه این پروژه های پیشنهادی باید به الزامات زیست محیطی و محدودیت های زیست محیطی موجود در سطح شهرستان خرمدره توجه ویژه شود

پیوست جدول شماره ۳ - توضیحات طرح های سرمایه گذاری موضوع کد ۶ جدول شماره ۳		
ردیف	عنوان طرح	توضیحات
۱	کارگاه برش سنگ	به دلیل وجود معدن فراوان در اطراف روستا به عنوان پتانسیل قوی برای انواع کارگاه برش سنگ
۲	تولید کیف و کفش	به جهت وجود افراد ماهر در زمینه دوخت کیف و کفش در روستا که در شرایط فعلی در شهرهای اطراف مشغول کار هستند. همچنین، در روستا شویر به دلیل وجود افراد ماهر در این زمینه یک واحد تولیدی به مدیریت آقای مولایی پیشنهاد می شود.
۳	فرآوری محصولات باغی	به جهت وجود تولید انبوه انگور در منظومه خرمدره و خام فروش آن یا تیزآب سنتی که صرفه اقتصادی کمتری برای روستاییان دارد.
۴	سبزه خشک کنی انگور	به دلیل اینکه اکثر روستاییان انگور را به صورت سنتی تیزآب کرده و به صورت کشمش سیاه می فروشند، که قیمت آن پایین است ولی کارگاه های سبزه خشک کنی هم در زمان و در هزینه صرفه جویی کرده و محصولی صادراتی تولید می کند.
۵	بوم گردی	در روستای شویر به دلیل وجود سد شویر و پتانسیل بوم گردی اطراف سد، ایجاد امکانات بوم گردی در این طرح پیشنهاد می شود که در کنار آن اشتغالزایی متعدد می تواند اتفاق بیفتد.

جدول شماره ۴ : فهرست پروژه های عمرانی										
پیوست سند توسعه اقتصادی، اشتغالزایی و طرح توسعه پایدار منظومه های روستایی										
ردیف	عنوان پروژه	عنوان فصل	عنوان برنامه	اعتبار مورد نیاز میلیون ریال	محل اجرا نام روستا	دستگاه اجرایی	کد شعاع عملکردی ۱	الویت طرح ۲		توضیحات ۳
								میزان اشتغال نفر در دوران	ساختن	
۲	ایجاد دکل های شبکه موبایل و تقویت تلفن ثابت توسط مخابرات و تقویت اینترنت و خودپرداز	زیرساختی	فناوری ارتباطات و اطلاعات	-	-	ارتباطات و فناوری اطلاعات	کلان / بخش	اولویت اول		

جدول شماره ۴ : فهرست پروژه های عمرانی											
پیوست سند توسعه اقتصادی، اشتغالزایی و طرح توسعه پایدار منظومه های روستایی											
ردیف	عنوان پروژه	عنوان فصل	عنوان برنامه	اعتبار مورد نیاز میلیون ریال	محل اجرا نام روستا	دستگاه اجرایی	کد شعاع عملکردی ۱	اولویت طرح ۲	میزان اشتغال نفر در دوران		توضیحات ۳
									ساخت	برداري بهره	
۳	تهیه طرح هادی روستایی برای روستاهای فاقد طرح هادی	زیرساختی	تهیه و اجرای طرح هادی روستایی		روستاهای الوند، پلاس، خلیفه‌لو، آرانج، خلج، ویستان بالا و پایین، باغ	بنیاد مسکن		اولویت اول			
۴	بازنگری طرح هادی در جهت کاهش محدودیت کاربری اراضی پیرامون روستاها	زیرساختی	بازنگری طرح هادی و اعمال تغییرات ایجاد شده در روستا در طرح		الوند، پلاس، خلیفه‌لو، اسلام آباد، آرانج، انجلین	بنیاد مسکن		اولویت دوم			
۵	تامین آب آشامیدنی برای روستاهای فاقد آب شرب	زیرساختی	تامین آب شرب روستایی		خلج و اسلام آباد	شرکت آب و فاضلاب	متوسط / دهستان	اولویت اول			
۶	تامین برق جهت ایجاد روشنایی در معابر روستاهای منظومه	زیرساختی	تامین و بهبود برق معابر روستایی		-	اداره برق	متوسط / دهستان	اولویت اول			
۷	بازسازی آسفالت راه‌های بین روستایی و آسفالت کردن راه‌های خاکی و	زیرساختی	بهبود آسفالت، زیرسازی و آسفالت راه- های خاکی		سطح شهرستان ۲۵ کیلومتر آسفالت‌ریزی	اداره راه و شهرسازی	متوسط / دهستان	اولویت اول			
۸	احداث مدارس در روستاهای فاقد امکانات آموزشی	خدماتی- عمرانی	احداث مدارس حداقل در مقطع ابتدایی		آرانج، کلوچ، خلج، ویستان بالا	-	متوسط / دهستان	اولویت دوم			
۹	احداث خانه بهداشت برای روستاهای فاقد خانه بهداشت	خدماتی- عمرانی	احداث خانه بهداشت برای تامین حداقل مسایل بهداشتی		کلوچ، خلج و ویستان بالا	-	متوسط / دهستان	اولویت دوم			

توضیحات کدهای جدول شماره ۳: فهرست طرح های سرمایه گذاری برای تولید و اشتغالزایی

- ۱ کد مقیاس / شعاع عملکردی: خرد/ روستا ۱، متوسط / دهستان ۲، کلان / بخش ۳ و فراکلان / شهرستان و بالاتر ۴
- ۲ کد موضوعی طرح: کشاورزی (زراعی، باغی، دامی، نوغانداری، زنبورداری، صیادی، پرورش ماکیان و ...) ۱، صنعت (با اولویت صنایع تبدیلی) و معدن ۲، صنایع دسنی ۳، خدماتی ۴، گردشگری ۵ و سایر طرح ها (شامل محیطی-بوم شناختی، کالبدی، اجتماعی-فرهنگی و اقتصادی) ۶
- ۳ کارآفرین محور: طرح دارای ایده مرتبط با کارآفرینی (قابل اجراء توسط افراد بومی و غیربومی، مرتبط با ظرفیتهای، مزیتها و محورهای تولید در روستا)، بله ۱ و خیر ۲
- ۴ الویت طرح در سطح بخش: طرح های سرمایه گذاری پیشنهادی مبتنی بر توان تولید، اشتغالزایی، شعاع عملکردی و دارا بودن ایده های کارآفرینی اولویت بندی شوند. کدهای الویت بندی: الویت اول ۱، الویت دوم ۲ و الویت سوم ۳
- ۵ کد دستگاه اجرایی مرتبط ۴: سازمان جهاد کشاورزی ۱، سازمان صنعت، معدن و تجارت ۲، اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری ۳ و سایر دستگاه های اجرایی ۴
- ۶ طرح توضیح دارد: بله ۱ و خیر ۲ (توضیحات طرح ها با درج شماره ردیف در پیوست جدول شماره ۲ درج می شود).

توضیحات کدهای جدول شماره ۴: فهرست پروژه های عمرانی

- ۱ کد مقیاس / شعاع عملکردی: خرد/ روستا ۱، متوسط / دهستان ۲، کلان / بخش ۳ و فراکلان / شهرستان و بالاتر ۴
- ۲ الویت پروژه در سطح بخش: پروژه های عمرانی پیشنهادی مبتنی بر اثر بخشی در پشتیبانی از توسعه روستا/روستاها اولویت بندی شوند. کدهای الویت بندی: الویت اول ۱، الویت دوم ۲ و الویت سوم ۳

